

**Illustrissimi Marchionis Scipionis Maffei Historia
Theologica Dogmatum Et Opinionum De Divina Gratia,
Libero Arbitrio Et Prædestinatione**

Maffei, Scipione

Francofurti ad Mœnum & Moguntiae, 1756

II. M. Scipionis Maffei responsio ad Animadversiones In Historiam
Theologicam Authoris anonymi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95061](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95061)

ILLUSTRISSIMI ET CLARISSIMI VIRI,
M. SCIPIONIS MAFFEII
RESPONSIO
AD ANIMADVERSIONES
IN HISTORIAM THEOLOGICAM
AUTHORIS ANONYMI
DICATA
GENUINIS SCHOLARUM CATHOLICARUM
THEOLOGIS.

Author Lectori.

NON esse mei moris, respondere iis, qui adversum me scriptitant, jam satis pervulgatum est; huiusque mei instituti rationem attuli in *scientiâ equestri observationibusque meis literariis*. Insolens magis mos ille, quod plerumque, quæ sunt huiusmodi, nè legam quidem. Verùm, nulla regula sine exceptione. Quandoquidem responsum à me tulit Pfaffius, qui nova quædam Irenæi fragmenta græca prætendens Catholicam de Eucharistia convellere conabatur doctrinam; responsum tulit Basnagius ob J. Chrysostomi ad Cæsarium epistolam; responsum tulit Chandlerus, quod jactaret favere protestantibus collationes Cassiodori. Quin & in iis, quæ fori Theologici non sunt, idem à meretriculæ non adeo pridem viri eruditi ad difficultates, quas obmoverant contra quasdam meas assertiones in libro, quem inscripseram: *Antiquitates Gallicæ*. At modò gravioribus multò de causis me ad librum refellendum accingo, qui certè si doctrinam spectes, id mereatur minimè, mereatur tamen si attendas materiæ gravitatem. Opus insuper omninò est, omnes, qui hanc in satyram fortè incident commonefacere, quàm necessarium sit, nusquam adversario habere fidem, cum quid à me dictum, vel assertum profert, quin ipsam potius meam consulendam esse historiam, ut vel inde accusationum falsitas fiat perspicua. Responso in ipso jam opere parata est, si in singulis illud inspicere vellent, qui librum Anonymi sibi legendam sumunt.

2. INITIUM itaque facturus sum ab eo, quod ipsum libri frontispicium adversario causam abjudicat. Nomen suum ibidem, atque in reliquo deinceps volumine occultat. An fugiturus fuisset lucem, qui de rebus sacris agit, & qui Theoremata Theologica discutit, si persuaderet sibi sanam esse doctrinam, opinionisque Catholicas, quas profert in medium? Ad calcem frontispicii videre est, excusum esse libellum Francosurti apud Fratres Durenios; atque ita est profectò. Credine possit, fervente jam ubique per Italianam typo, trans alpes ad civitatem maximà ex parte protestantem prali causâ mittendum fuisse librum ab eo, qui reapse Ecclesiæ decisionibus adhaeresceret? sanctique Augustini tueretur doctrinam? Causam deinde mihi adjudicat ingens illa sarrago convitiatorum, quæ perpetuò per totum hoc opusculum ita sparsa sunt, ut ex 224 paragraphis paucos iis vacuos offendas. Alieni multum ab hoc more sunt, qui ratione pollent, & causam iniquam non habent. Si ipsum audis, ne sanum quidem historia mea verbum habet; referta tota, quanta est, ineptiis & nugis, & quod caput est, falsarum rerum textuumque mutilorum, corruptorumque plena: quid? quod calumniis & Pelagianis erroribus scatet, ita quidem, ut dum ait, me loqui Plittacorum more, neminemque proximis hisce septem annis adversum me propterea scripsisse, quod me despexissent, tanquam *rudem & impertitum tyrunculum*, molli me lenique duntaxat manu palpare videntur. Sententiarum, quas ex sacris paginis, sanctisque Patribus collegi, congeries ipsi fabula est. Et sanè poteratne ipse comminisci quidquam à verò magis alienum, quam asserere, illa sola Augustini loca apud me pondus habuisse, quæ scripserat vir sanctus, ante quam rectè fuisset Divino lumine collustratus.

3. NORUNT amici mei, utpote testes oculares, ut id genus satyræ ad risum effusum me provocent. Cur amabò istis commoveri, affligique debeam, quando & ipsi principes has risu excipiunt, nec secus id genus dicteria exceptere viri literati, me multò præstantiores, quippe qui præter bonæ voluntatis nullas in me opes agnoscam. Majora dicam: exambire nimirum me etiam, intimæque perfundi voluptatè, cum talibus me convitiis eò dignum iudicatum adspicio, quod decretum Pontificium, quod & fidei & doctrinæ Catholicæ norma est, eo tempore & loco vindicandum susceperim, quo id fieri maximè intererat. *Contumeliosis affectis sumus*, possem dicere cum Apostolo. Eadem etiam aliàs in fortunâ fui, verum in quocunque nemum argumento versatus fuerim, sufficit mihi purus scelèris ante Deum animus. Est qui iræ impotens

Q q

etiam in ephemerides literarum, aliisque commentariolos falsa multa ingerat, nullam suam rationem habens existimationis, modò meam sibi videatur deprinere. Ego animo tranquillo omnia Dei causâ sustineo, precorque ipsum, ut perfectè etiam libentique id animo præstare per suam mihi misericordiam contingat. Adversarius quicum in præsentiarum mihi res est, non minùs in me acerbus, atque intemperans est, quàm quidam alias, quem etsi legere quidem dignatus non fui, mihi tamen complures prælegerunt, suisque non sine nausea atque admiratione pinxerunt coloribus. Huc accedit, quod Author animadversionum quo de sermo est, tantò in me exarserit odio, ut tanquàm si offusa menti caligo foret, centuriâ sæpe virgula perstringat, quæ ipse paulò ante tanquàm à se dicta statuerat. Tam implacabile autem odium certissimè non nascitur ex culpâ, ut ajunt, personali; non enim meminì me ullum mortaliùm adfecisse injuriâ. Neque oriri potest ex affectu, quo ex scholis Catholicis unam ipse præ aliâ complectitur. Siquidem omnes ille, ut videbimus, sine discrimine contemnit, omnes reprobat, respuitque. Ego contra tamen contrarium primum de me in vulgus sparsum fuerit, id maxime dedi operam, ut ne plus uni, quam alteri videretur additus. Fuisse profectò non pauci qui animadversionem hanc meam eandem gratiâ adductam, judicarent inutilem, quod ipsarum nempe inter se dissensio ex eo potissimum proveniat quod uni majore contentione, & sollicitudine defendant: credi omnino debere nullum nisi à Deo venire bonum. Alii contra pro aris & focis rueantur: non peccare hominem nisi suâ culpâ. Atque inde est, quòd ex Romanis Censoribus unus, vir adeò celebris & insignis, in suâ approbatione scripserit: *Dignissimam apud omnes Catholicos laudem meretur, neque enim uni aut alteri opinionum scholasticarum additus est; sed in iis, quæ ad Catholica dogmata non attinent, indifferenter se habet; & hereticas, aut heresi proximas & aliquo modo damnabiles unice sententias impugnat.*

Hic.
Theol.
in præf.

4. FUROR itaque anònyi aliunde nasci non potest, quàm ex cæco partium studio; quæ res, mirum est, quantum reliquas animi adfectiones sæpe vincat, superetque. Imò nascitur ex dolore, quod advertat interclusum per hanc historiam omne Calvinismo & Jansenismo esse effugium, uti ad me variorum ordinum religiosi ac eruditi viri rescripserunt, ducique in triumpho sanctam bullam *Unigenitus* ab eo, quem aliud ad id stimulare commodum non potest, quàm religionis utilitas.

QUIS dolor non opprimeret obscurum hunc hominem, si ego neglectâ modestiâ, morumque regulari, quâ à laudibus, quibus aspersi ab aliis sumus divulgandis, nos cohibere docemur, emitterem in vulgus sexcentas literas, quas ad me Prælati eruditi, variarum Academiarum Professores publicisque diversorum institutorum in Theologicis disciplinis lectores mihi antea incogniti scripserunt. Quibus Historiam Theologicam iis prosequuntur, atque extollunt laudibus, quæ me in ruborem dedere. Sunt, qui secundum, sunt qui septimum, sunt etiam, qui nonum, undecimum, vel decimum tertium librum separatim, atque minoribus formulis excudi cupiant, quo commodius per omnium manus volitaret, propterea quod magna volumina nonnisi raro legantur. Existimant hi viri, quod expositio epistolæ S. Pauli ad Romanos, quod Historia Pelagianorum, & originis, unde eorum manarunt errores, quod summa Augustiniani dogmatis in his materiis, quod Patrum Græcorum à Sempipelagianismo vindiciæ, quod demum observationes in peculiarem S. Augustini stylum studia fuerint non inutilia, nec arrepta de trivio. In eandem ferè sententiam loquuta sunt Italica illa ephemerides, quæ trans alpes modò conscribuntur Gallicè, fidelissimamque operis mei descriptionem continent. Non tamen adeò parùm me novi, ut non facillè intelligam, non tam in me, quàm in bullam pontificiam ejusque defendendâ conatum hæc recidere elogia, quialio è fonte, quam ex doctrinæ Catholice, optimoque causæ zelo non pullulavit. Affirmat adversarius *librum meum sive & pulvere mirum in modum squallere*; planè quasi paucissimos habuisset emptores. Verùm Episcopalis hujus Typographi præfides, qui mox à Patrono Tridentino atque Episcopali Typographo omnia quasi exempla redeimerant, asserunt vendita ac distracta à se ante hunc diem esse amplius 700; vendendæque ab initio fuisse omnia, si magnæ cujusdam urbis librariis tradere ea voluissent sine præsentì pecuniâ, aut cum aliis libris, quod fieri hodie amat, commutare. Non intelligo satis, quid causæ impulerit hominem ut libraria meum Roboreti excusam diceret, quando notum est omnibus, atque ex ipsis adprobationibus elucescit impressum fuisse Tridenti typum perpetuò curante Borzio, viro erudito, atque egregio, Vicario tum temporis generali, & postmodum Canonico.

p. 8. 17.

5. HEROS autem hic nihilo minùs, quàm Lutherus & Calvinus capitalem se scholasticorum inimicum profiteatur, neque unam duntaxat, sed & omnes indiscriminatim scholas fugillat. Atque in ipso limine facit: *Sententiam meam scholastici proterent, atque anathemate dirum in modum percussent.* Eò nampe devenire oportebat, ut meam impugnaret historiam. Sub finem suæ præfationis causam mihi communem cum omnibus scholis facit. *Hæc habui, inquit, quibus Marchionem Maffejum & scholasticos Doctores delinirem.* Non scio satis, an hi sint Maffejani, quos paulò ante appellat *Maffejum & Maffejanos omnes.* Quanto autem ipsius Theologia, à verâ & genuinâ intervallo absit, ad calcem operis planum perspicuumque faciam. Hæc profectò Theologiæ imbutus ideâ, causam habebat, cur meam tanquàm inasiam exploderet; meque ut facit, per ludibrium appellaret *Equitem Theologum*, mirum se hic monstrum proferre credens. Quasi verò possibile non sit, eum qui nobili haru est genere, Theologicis se dare disciplinis, Utrunque se res habeat, hoc certum est; equitem hunc tirunculum post elaboratam integro septennio historiam, trium

dumtaxat hebdomadarum spatio absolvisse apologiam cui si ille aliis septem annis pro virili respondendi seque vindicandi viam invenerit, magnus mihi erit Apollo. Mihi sanè pronum fuit, ex templo hoc me negotio expedire. Siquidem libri mei margines qui ex Augustino sententias facillè ter mille; atque alia quatuor millia ex sacris paginis, & patribus hoc in argumento referunt, omni illam levant molestiâ, qui eandem non nihil voluit pervagari. Quod si responsionem hanc impugnari denud contingat, id per me quidem fiet impune, siquidem nil nisi antiquarecoqui crambe potest, neque ego is unquam fui, qui nullâ coactus necessitate proximo essem molestus.

PARS I.

In priori dissertationis meae parte ad meas sententias profert anonymus: in posteriori adducam eas, quas in suas fieri iudicavi oportere. Initio itaque me increpat, quod contra, quam Cicero præcipit omnem tractatum *debere à definitione proficisci*, non declaraverim, in quo consistat gratia. Quasi verò tractatum edidissem, non simplicem historiam, id est fidam enarrationem locorum ad hoc argumentum pertinentium, quæ extant cum in S. S. literis tum in S. S. Patribus secundum seriem primorum quinque sæculorum, maximè verò in Augustino. Mirificam sanè operis huius sibi finxit ideam, qui existimat initium ejus duci oportere à definitione. Nihilò felicius iudicat, dum me sapius reprehendit, *ob perplexa*, ut ait, *vocabula, adjutorii, gratiæ, & similia*. Pessimè autem cum hoc consonat, quod gravissimam accusationem suam repetat ex malè procusâ à me gratiæ definitione, ejusque ideâ, in quâ, si ipsum audimus, totum systema meum ceu fundamento conquiescit. Qui amabo conciliari duo hæc inter se possunt, accusari me, quod nusquam, quid sit gratia, explicuerim, & semper ipsum in me invehi, quod asseruerim gratiam esse entitatem. Affirmat itaque, & sexagies, aut septuagies facillè reperit, statueret me, gratiam esse entitatulam. *Spuriam entitatulam*, verba ejus sunt, *quæ nostra præparetur voluntas, juxta nobilis Historici commentum* Spuriam illam entitatulam designat à peripateticâ scholâ mutua. *Gratiam seu entitatem, quam sibi eudit Aristotelicus ille Theologus*. Ergo nihil agant, nec entitatula illa, in quâ ab Equite collocatur gratia, nec voluntas. Sic enim non Deus, sed entitatula illa tanquam instrumentum cor tangevet. Non sola immissa entitatula communi omnibus etc. Quicunque in librum hunc incidet, opere meo non inspecto, facillè inducetur, ut credat, plenum hoc à capite ad calcem esse entitatulis, meque in iis totam spem meam reponere. Sed ut dicam, quod res est, insolentem id genus vocem neque italicè, neque latinè unquam ego protuli; neque aliam quæ idem sonet. Quippe cui ne per somnium quidem in mentem venit indagare, aut disputare, debeatne

gratia appellari entitas, an entitas physica, qualitas, modalitas, vel accedens. Et quo demum pacto ad eam delabi disquisitionem poteram, qui aliud non ago, quam antiquos recensere patres, apud quos hæc de voculâ altum semper fuit silentium? Sufficiunt sanè ista prudenti Lectori ad iudicandum, quæ fides haberi debeat Authori, ejusque criminationibus. Quæstionem hanc instituit S. Thomas, *utrum gratia sit aliquid creatum positivè in animâ*, & ab agentium parte stetit, vocavit eam insuper *qualitatem*. Verùm ego neminem nisi antiquos compilavi, ac proinde hac de re ne verbum quidem feci. His tamen omnibus insuper habitis totam libri mei impugnationem in eo fundat, atque non sine summo legentium fastidio nusquam non hanc crambem recoquit; ita quidem, ut submoto hoc fulcro, reliquæ suæ invektivæ dimidiâ facillè ex parte corruant. Profectò fidem omnem superare videtur insolens hic agendi modus. Non meam, sed aliam quamcunque opellam peti crederes, nisi sapissimè indigita- ret & titulum & nomen.

7. ADDE quod Author historiæ theologi-
cæ fontes non adiecit, patresque & concilia non consuluerit. Carpi sanè appositè magis nil poterat nihil proferri ad librum illum accommodatius, qui totus quantus refertus est Scripturæ & Patrum sententiis. Adjungit, quod idem Augustinum non legerit, *animo præjudiciis scholasticis vacuo*, quod solum eam apprehenderit doctrinam, quam scholastici velut in os inferuerant, quodque solum in evolvendis scholasticorum libris profecerit. Crederes paginarum margines plenas esse citationibus scholasticorum, cum tamen ne vel unam, quantum quidem memini, sit reperire. Crederes in scholis, recentiorumque scholasticorum libris totam me vitam contrivisse, cum tamen in classem theologicam pedem nè intulerim quidem; quippe qui decursis jam annis, quos vulgò in scholis consumimus, ad Ecclesiastica me studia magnâ cum voluptate contuli, atque in iis proprio semper Marte versatus fui, eam tamen semper viam insistens, quam Magni P. Abbatis Bacchini amicitia mihi insinuaverat. Parum me in recentiorum scriptis, & multum in SS. paginis, Patribus, Conciliis & jure Ecclesiastico evolvendo operæ posuisse argu-

mento, ni fallor, luculento est & historia, quam conscripsi, & alia, quæ in vulgus emisi.

Hist.
Theol.
p. 391.

8. JANSENIANÆ opinionis gratiâ, quod nimirum ad esse liberum, nihil opus sit libertate indifferentiæ, id est non sit necessarium posse & unum, & aliud, post alias rationes hæc verba scripsi. *Abusus Philosophiæ, Ethicæ & solennis, communisque Aristotelis proscriptio fortè, quoddam de actibus humanis & voluntario nemo scripserat accuratius non sine causâ procurata, multum eò contulit, ut opinionibus quibusdam communique sensui repugnantibus nos videamus expositos. Docuit Aristoteles, electionem consultatione præcedi, neque deliberari unquam, cum unum & aliud in potestate non est. Docuit eatenus à nobis dependere, quod vitio vel virtuti addicti simus, quatenus facere possumus & non facere, consentire vel dissentire.* Græcum ejus textum dedi in Historiâ. Notari hic velim non adjudicasse me Aristoteli prærogativam in physicis, aut Mathematicis; neque contendisse me, transferri ad Theologica ex ipso debere certa vocabula, & loquendi modos. Hoc solum dixi, majori multò ipsum laude, quam cæteros Philosophos versatum fuisse in materiâ de actibus humanis, & voluntario, id quod nisi quis emotæ omninò mentis fuerit, negari potest à nemine. Atque hoc ex fonte derivat primò adversarius, Pelagianum me esse, idque adeò ridiculè deducit, ut eum crederes joculari. Contendit tamen se id ipsum vel ex eo ostendere, quod celebris illius Pelagii sectatoris Juliani renovem, recquamque quærimonias, quod evanescere faciam omne meam inter, & illius opinionem discrimen; siquidem & ipse de neglecto Aristotele expostulabat. Derivat 2do existimare me Jansenii sectatores fuisse, qui sæculo XIII. Aristotelis volumina flammis tradidissent. Quamvis (portenta narrat) nondum tunc Jansenius in lucem prodisset. Derivat 3tio suspectam à me haberi iste habeat necesse est fidem omnium horum Patrum, qui de Aristotelicâ Philosophiâ non tam magnificè senserunt. Lepida profectò illatio, atque ex ante dictis mirum in modum profluens! Longum porrò post alios texit Catalogum Patrum, qui à Peripateticis fuere alieni, loca tamen complura ineptè adducit, in quibus certò non legitur, quod hæresum omnium fons Aristotelica Philosophia habeatur; quid dicet obsecro adversarius de S. Thomâ, qui in doctrinâ morum, & maximè cum agitur de voluntario, atque electione, Aristotelis adfert testimonia? qui ex ipso docuit, quod *virtus moralis sit habitus electivus*, ex

p. 24.

p. 23.

x. 2. qu.
64. a. 1.

ipso, quod *electio sit actus potentie rationalis, quæ se habet ad opposita*; ex ipso, quod *cum homo maximè cognoscit finem sui operis, & movet se ipsum in ejus actibus maximè voluntarium invenitur.* Attegi hoc loco posset, quamquam ad rem non faciat, multos recentiorum totos in eo fuisse, ut ridendum propinarent hunc Philosophum, id quod ab altioris sphaeræ ingeniis probatum minimè fuit. Ex præcipuis horum fuit Leibnizius, qui in epist. ad Jacob. Tomasium scribit in hæc verba: *Dicere non vereor, plura me probare in libris Aristotelis, quam in meditationibus Cartesii.*

9. PORRO quemadmodum adhibita à me gratiæ & adjutorii vocabula appellavit voces perplexas: ita & plura istiusmodi in me sugillat: cujusmodi est *gratia generalis, gratia specialis, gratia sufficiens, efficax, præveniens, subsequens, operans, cooperans.* Et speciatim affirmat, fuisse me gratiæ prævenientis & operantis imagine ludificatum; divum Augustinum non loqui de illâ entitatulâ, quam ex Peripateticis prænotionibus comminiscitur Historicus, & prævenientis ac operantis titulo cobonestat. De sufficiente & efficace dicit: *Postulo ut earum sensum mihi quispiam aperiat, quem sanè crevere, neque ex Pontificibus, neque ex Conciliis, neque ex Patribus hucusque licuit.* Quali verò communem ego hoc in opere immutare debuissim nomenclaturam. Quamquam quo jure meæ dici eæ voces possunt, quas tantum adhibui, cum vertendi ad litteram Patres erant? S. Augustinus in Retractationibus: *Utrumque ad generalem Dei gratiam pertinere.* Et paulò post: *At si pax ista & reconciliatio non pertineat ad gratiam generalem, sed quod specialiter &c.* in Enchiridionio: *Nolentem prævenit, ut velit, volentem subsequitur, ne frustra velit.* In libro de nat. & gr. *Prævenit autem, ut sumemur, quin & subsequitur, ut etiam sanati vegetemur.* Locus relatus à D. Thomâ, ubi docet: *Quod sicut gratia dividitur in operantem, & cooperantem secundum diversos effectus, ita etiam in prævenientem & subsequentem.* Contra duas epist. Pelag. *Hominis autem bonum propositum adjuvat quidem subsequens gratia, sed nec ipsum esset, nisi præcederet gratia.* In libro de gratiâ: *Ille facit, ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati.* Et in supra nominato loquens de Assuero: *Corregis occultissimâ & efficacissimâ potestate convertit, & transfudit ab indignatione ad lenitatem.* In illis de libero arbitrio: *Debet autem, si accepit & voluntatem liberam, & sufficientissimam facultatem. S. Paulus: Sufficientia nostra ex Deo est.*

10. SED propiùs jam ulcur tangamus, gravioreque illos expendamus, quos mihi objectavit errores, quibusque evincere ni-

qu. 14. a. 6
qu. 6. a. 1

p. 21. 22.
54. &c.

p. 56. 57.
108.

Retr. l. 1.
& reconciliatio non pertineat ad gratiam generalem, sed quod specialiter &c. in Enchiridionio: Nolentem prævenit, ut velit, volentem subsequitur, ne frustra velit. In libro de nat. & gr. Prævenit autem, ut sumemur, quin & subsequitur, ut etiam sanati vegetemur.

De nat. & gr. n. 35.
Locus relatus à D. Thomâ, ubi docet: Quod sicut gratia dividitur in operantem, & cooperantem secundum diversos effectus, ita etiam in prævenientem & subsequentem. Contra duas epist. Pelag. Hominis autem bonum propositum adjuvat quidem subsequens gratia, sed nec ipsum esset, nisi præcederet gratia. In libro de gratiâ: Ille facit, ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati. Et in supra nominato loquens de Assuero: Corregis occultissimâ & efficacissimâ potestate convertit, & transfudit ab indignatione ad lenitatem. In illis de libero arbitrio: Debet autem, si accepit & voluntatem liberam, & sufficientissimam facultatem. S. Paulus: Sufficientia nostra ex Deo est.

Ad Bonif. l. 2. n. 22.

de gr. & lib. arb. l. 3. c. 16.

Ad Bonif. l. 1. c. 20.
De lib. arb. l. 3. c. 16.

titur, in eadem me cum Pelagio esse sententia, ego quidem verba hæc: *Præparatur voluntas à Domino*, italicè sic reddidi: *Vien preparata la volunta dal Signore*, contendit verti debuisse: *Si dà la volunta dal Signore*. Adfert aliqua mea dicta, ipsius quidem opinione hæretica. En tibi longam verborum meorum feriem. *Præparatur voluntas à Domino*. *Præparantur itaque hominum voluntates à gratiâ*. At *præparare non est exequi*; est *disponere*. Hinc *præparare solemnia*, exempli causa, *non est celebrare vel obire festum*, sed *adornare*, *disponere*, *instruere*, *adaptare*, *subministrare* ea, quibus *ad ritè obeundum opus est*. Quod tamen in eam partem accipi nolum, quasi potentiam, actum, & quidquid in nobis boni est Deo non debeamus in acceptis referre, sed quod ipse velit voluntatis cooperationem. Et paulò post: *Sed præparatur voluntas à Domino*, eo modo dat potestatem. Poteratne vir sanctus accuratius loqui, aut magis perspicuè? Alia nunc ejusdem loca accipe! *Gratiâ itaque præparante efficitur, ut possit voluntas*; sed reliquum est, ut & ipsa interius velit. Proficisci autem, atque effici à gratiâ voluntatem pariter in aprico est, sequuntur enim mox hæc S. Doctoris verba: *Adjuvatio ejus non deseramur, ut in eo possimus vincere*. Desinit deum paragraphus in hæc verba: *Quid facit igitur per Augustinum adjuvatio gratiæ? Dat nobis posse vincere, & nos ad vincendum exstimulat, atque ipsa deinde vincit, at simul nobiscum*. Alter locus meus est hic: *Attigimus supra, scripsisse sanctam, dum Genesim commentabatur, posse omnes implere præcepta si velint*. Verba Sancti hæc erant: *Se ad ejus præcepta implenda convertunt, quod omnes homines possunt, si velint, quia illud lumen omnem hominem illuminat venientem in hunc mundum*. Dictum autem hoc, quemadmodum ipse explicuit in Retractionibus, nequaquam in Pelagianorum rem erat; quippe qui volebant, posse hominem sine gratiâ. *Quod omnes homines, sunt verba Augustini, possunt, si velint, non existiment hæretici Pelagiani secundum eos esse dictum*. Verum est enim, omnino omnes homines hoc posse, si velint; sed *præparatur voluntas à Domino*, & tantum augetur munere charitatis, ut possit. E contrario itaque verissimum est, posse omnes, si velint, præparari tamen voluntatem à Domino, tantrunque dono charitatis confirmari, ut possit. Omnibus igitur teste Augustino præparatur voluntas, tantrunque datur omnibus, ut possint. Hæc nempe sunt, quæ commoverunt anonymum, ut in ipsissimâ Pelagii me diceret esse sententia. Pelagius itaque loquitur, cum dicimus: *Non quasi non debeamus Deo potentiam & actum, sed quia ipse velit cooperationem voluntatis*. Pelagius ipsi loquitur,

cum dicimus: *Quid facit itaque adjuvatio gratiæ? Dat posse vincere, & ipsum postea vincit, at vincit nobiscum*. Pelagius ipsi loquitur, cum ex Augustino recitamus, quod *quia omnes homines possunt, præparatur voluntas à Domino, & tantum augeatur munere charitatis, ut possit*. Certè Theologus hic, qui plus cæteris vult sapere, risum dicam, an commiserationem movet.

II. PERGIT tamen paragrapho suo 88; Hist. Theol. p. 7 verbaque mea, quæ infectatur, sunt sequentia: Legitur lib. Prov. *Hominis est animam præparare*. Quo loco in rem suam abutentur Pelagiani. Quapropter sanctus Augustinus eos erroris commonuit, quod existimarent, præparare cor, seu quod idem est, bona dare principium, in hominis esse potestate sine Divini ope auxilii. Cum è contrario homo illud præparet quidem, at non sine Dei auxilio, utpote qui illud ita tangit, ut homo id præparet. Verba sancti Doctoris in margine hæc adscripsimus: *Non bene intelligendo fallantur, ut existiment cor præparare, hoc est bonum inchoare, sine adjuvatio gratiæ Dei ad hominem pertinere &c.* homo præparat cor, non tamen sine adjuvatio Dei, qui sic tangit cor, ut homo præparet cor. Hic enim verò insurgit anonymus, non debuisse, inquit, verti hæc ad literam, sed ut à Pelagianorum phrasi se discriminaret, explicare debuisse Equitem Theologum in quo consistat illud Dei adjuvatio, quo cor præparatur. Ex quo fit, ipsum etiam S. Præfulem, cum dixerat sine adjuvatio gratiæ, quin aliud quidpiam adjungeret, non satis se ipsum discriminasse à Phrasæologiâ Pelagii. Subdit anonymus, clariùs ipsum postea mentem suam explicasse, cum scripsit: *Hominis est præparare cor, & tamen ut hoc faciat homo, adjuvat Deus, quia præparatur voluntas à Domino*. Verum tò adjuvat nihilo plus explicat, quàm adjuvatio; & accusatio, quàm mihi hoc aliisque multis in locis impingit, quod ambiguus nimirum & amphibologicis gratiæ atque adjuvatio utar vocibus, pari jure in S. Augustinum reliquosque fideles recidit, qui hoc in argumento unquam aut versati sunt, aut deinceps versabuntur. Contendit, quod: *Adjuvat Deus, quia præparatur voluntas à Domino* idem sonet, quod datur: At quomodo igitur confociari rectè hæc duo poterunt: *Adjuvat, quia datur*? feliciter sanè omnem hic nodum extricat, qui est in explicandâ Divinâ præparatione, ob scripturam dicentem: *Hominis est præparare animum*. Adverti paulò post, videri posse, aliquam in sacris literis hic sese offerre antilogiam, quippe quæ jam Deo, jam nobis nostram adscribat salutem, ut etiam Augustinus dixerit: *Litigare videntur &c.* Sed veritas ex uno alteroque loco, cum cæteris collocato,

facile eruitur, discique hinc potest, ut scripsi, *primo quidem gratia, post à vero nostris opus esse operibus.* Hic verò Pelagius animaliquem ita loquentem audire mihi videor, inquit Anonymus. Amabo te Lector benevole; nunquid felicissime Pelagiana dogmata hic assecutus esse videtur Theologus. Hanc tamen ex eo fortè mihi labem affricat, quod etiam hoc loco, ut ipse ait, utar *vago gratia vocabulo*; suspicans nimirum, nè istud ego, in eodem sensu, quo Pelagius intelligam. Quasi verò non sexcentis à me locis allata essent sancti Augustini verba, quæ explicant sensum Catholicum.

12. NOVAM mihi plagam infligit §. 97. exprobratque, quod adduxerim hunc locum: *Quod omnes possunt si velint*, nullà factà mentione de illius declaratione, quæ est in libris *Retract. 2. onum*, quod tamen ingenuus Historicus, & vir probus facere non debebat. Hanc itaque laudem jure mihi vindicare potero, siquidem ubi magis è re erat, eundem prolixè retuli, ut paulò ante vidimus. Repetit *preparare* idem esse, quod *dare*, quin tamen id probet.

2. Cor. II, 9. QUANDO igitur ait Apostolus, *quæ preparavit Deus iis, qui diligunt illum.* Et Augustinus, qui diligentibus te bona inviolabilia preparasti, interpretari oportet, non preparasse, sed jam tunc dedisse. Item cum ait: *Utrumque verum est, & quia Deus preparat vasa in gloriam, & quia ipsa se preparant.* At qui intelligemus hanc sancti doctrinam, quod hominis voluntatem bonam preparat adjuvandum, & adjuvat preparatam? nec minùs ridiculum est quod, *preparatur à Domino*, idem sit, quod si Deus prepararet illorum voluntatem, si operetur in eis velle, absolutum nempe commutando in conditionatam. Retuli illud Augustini Quæst. 83. *ut venirent vocati erat in liberà voluntate.* Hic enim verò tumultuatur, oggeritque librum hunc, utpote mox à conversione scriptum extare in *Retractionibus*. Verùm in *Retractionibus* diligentissimè expendit, quidquid eo in libro difficultatem aliquam habere possit, loci autem mox citati nullam facit mentionem; ac proinde ratum eum habet, & confirmat. Cum loquitur de ipsissimà hac quæstione 68, quæ scripserat: *Sed Deus non miseretur, qui à pacem vocat, nisi voluntas præcesserit ad pacem.* Adjungit & explicat: *Hoc dictum est post penitentiam, nam est misericordia Dei etiam ipsam præveniens voluntatem; quæ si non esset, non prepararetur voluntas à Domino.* Ea tibi gratiam prævenientem! En voluntatem hujus ope se preparantem! In *Retractionibus* paulò ante legitur: *Impotestate quippe hominis est mutare in melius voluntatem, sed ea potestas nulla est, nisi à Deo detur, de quo dictum est, dedit eis potestatem*

filios Dei fieri. In iisdem denuò: *Non dicimus esse in potestate nostrà, nisi quod cum volumus fit.*

13. VERUM ad quod demum imposturas, fraudisque genus referam, quod dum latinam vocem *preparare* italicè pariter per *preparare* non per *dare* reddo persuadere illicò conetur hominibus, non credere me, actiones bonas à Deo dari, neque ipsum in nobis operari voluntatem? Nunquid hoc ipsum mille in locis inculcat Augustinus, nunquid ut hoc ostendam toties ipsius, & S. Scripturæ recito, & congero testimonia? Videantur duntaxat in *Hist. pag. 69, 191, 250, 348.*

PROFITETUR adversarius sententiam meam impugnari à S. Augustino præcipue p. 5. in libro de gratiâ Christi C. 4. Caput hoc totum quali à me recitatum fuit, ut bene intelligeretur vafrities Pelagii. Tria distinguebat ipse *possibilitatem, voluntatem, actionem.* Possibilitatem, seu quod quis possit esse justus, id à Deo esse fatebatur, sed voluntatem & actionem nostra esse asserit. Etiam hunc in modum mentem suam proponebat: *Primo loco posse statuimus, 2do velle, 3tio esse.* *Posse in naturâ, velle in arbitrio, esse in effectu locamus.* *Primum illud, id est posse, ad Deum propriè pertinet, qui illud creaturæ suæ contulit, duo verò reliquæ, hoc est velle, & esse ad hominem referenda sunt.* Credebat Dei operationem satis in tuto collocatam ex eo, quod *ipsius voluntatis, & operis possibilitatem dedit.* Tam putida autem & insana hæresis an Dissertationi meæ imputari possit, Lector amicus judicet velim. Certè si oculos in librum conjecerit, hoc ipso loco incidet in verba ex S. Doctore relata: *Quod Pelagius nec voluntatem, nec actionem divino adjuvari credit auxilio, sed solam possibilitatem voluntatis, atque operis.* Item sequentia ex eodem libro: *Non ait, (Apostolus) Deus est enim qui operatur in vobis posse, tanquam ipsi jam & velle & operari per se ipsos habeant, nec in his duobus adjutorio ejus indigeant; sed ait, Deus est enim, qui operatur in vobis & velle & perficere, quas ego sententias hunc ferè in modum expressi. Non solum ab ipso habetis facultatem, sed etiam auxilium, quod ad quamlibet actionem, vel cogitationem salutarem requiritur; quo adjuvante potentia se se aëuat, & vivificat.* Tota hæc doctrina, si Theologo nostro credimus, videtur esse Pelagii. Præclare sanè ageretur cum Pelagio, si vera forent, quæ perperam mihi obmoveret, quæque ne per somnium in mentem mihi venire: *Putat, ait ille, dici non posse, datur voluntas à Domino.*

14. PARVI sanè facio objectionculas quasdam genericas, quibus non satis intelligas,

Hist.
Theol.
p. 190.
De gr. Chr.
c. 2. n. 4.

ligas, quid, aut cui loquatur. Obiecit nihilominus p. 19. dixisse me, *gratiam esse entitatum concessam omnibus, quâ juvante quilibet agere potest, quidquid ad salutem requiritur*, quæ tamen verba nec protuli, nec animo concepi unquam. Dixi quidem, docuisse Augustinum, quantum gratiæ ad salutem omnino requiritur, tantum à Deo omnibus concedi. Atque eam potissimum, quâ opus est, *ut ad ipsam recurremus, ut ipsum invocemus, & imploremus auxilium*. Opponit hic mihi infideles, qui non possunt invocare Deum, quippe quem non cognoscunt. Sed non recordatur luminis naturalis, legisque naturæ & Augustiniani Dogmatis, quod nempe *Deus præsens sit & illis, & nullam esse animam quamvis perverfam, quæ tamen ullo modo ratiocinari potest, in ejus conscientia non loquatur Deus*.

15. OBJURGAT me, quod hæc verba: *inspiratio dilectionis verterim inspiratio amoris*. Cum fraudes erroresque Pelagianos recensui, ita locutus sum: *Quando profitebatur & se quoque eâ in sententiâ esse, quod à gratiâ divinâ omne opus bonum profluat, gratiæ nomine intelligebat, non inspirationem dilectionis, per quam operamur, neque interventionem, & supernum impulsum, qui excitet, & vires ministret, sed gratiam extrinsecam*.

HIS ille è verbis exculpit amorem mihi nil aliud esse, quam velleitatem indeliberatam, neque credere me infundi, & produci à Deo amorem divinum. En consueta, at non minus ridicula, atque iniqua adversarii confectaria. Ad distandas ejus criminationes satis est eas referre; quamobrem nec aliud quidquam faciam in posterum, plerumque saltem. Verùm his de rebus etiam alibi sermo recurret. Sententiam porrò meam Pelagianismum olere ex sequentibus meis verbis, quasi triumphandus conficit, & confirmat: *Habet quidem liberum arbitrium à se facultatem in malum se se inclinandi, & convertendi se ad bonum supernaturale potestatem non habet, nisi gratiæ supernæ virtute*. Hanc ait esse opinionem Pelagii. Quis tantis unquam laudibus hunc extulit hæreticum? Entitatum quandam pergit eodem loco, & nescio quid secundum me esse gratiam primam, tantundem esse mihi secundam, prævenientem, consequentem & quocunque demum nomine gratia insigniatur, & hæc ait à mente Pelagii aliena non sunt, ab ejusque consilio, & oratione nullatenus discrepant: ita enim Pelagius loquebatur, primo loco posse statimur: ecce, subjungit anonymus entitatum illam! &c. An possibile est, ita cogitare, aut ratiocinari, qui humanam præ se fert speciem? hæresis itaque mea in eo sita est, quod sancti Augustini loca adduxerim, ex quibus habetur Deum præter gratiam primam & prævenientem

largiri etiam nobis secundam, seu comitantem præparat adjuvandam & adjuvat præparatam. Quid? quod Pelagius, ait vir hic egregius, *consultius & rectius opinabatur*; quia non conferebat, uti à me asseri contendit, facultas hæc ad *commentitiam ac spuriam entitatem accidentariam*. Commentitiam eam rectè appellat, quippe quam nec nominatam, neque animo à me informatam suo ipse è cerebro commentus est. Quotusquisque est mortaliū, qui hujus speciei chimæras, & somnia typo excudenda committi viderit.

16. PARAGRAPHO 36to multa ex dictis meis operose congerit, quorum complura alterata, vitiata, truncataque erant, aut malè confarcinata. Illa certe, quæ sincerè retulit, accuratissimè quam fieri potest, à me è latino tractatam fuere, adscriptis semper ad marginem S. Doctoris verbis. Inter ea, quæ à me perperam dicta existimavir, initio collocat, quod sequitur: *Ex quo discimus, quod præparare voluntatem, & operari in nobis velle & operari Dei auxilium efficaciter significet, sine quo nec velle possumus, nec operari, & qui una nobiscum operatur*. Scripserat Augustinus, aliter Deus præstat, ut velimus, aliter quod voluerimus. Verteram ego: *altramente dà Iddio, che vogliamo, altrimente che già volemmo*. Hæc expositio Anonymo videtur *ridicula* siquidem, ut ipse contendit, quivis latinis vel leviter tinctus literis intelligat satis verti debere: *facultatem bene vivendi & beatitudinem à solo Deo causari*. Mirabilis sanè sit oportet Calepinus, quem vir hic eximius ad manum habet. Deinde ex testimoniis à me relatis, maximè illo quo dicitur *tantum omnibus concedi gratiæ, quantum præcisè ad procurandam salutem opus est, infert ipse, dari itaque vel omnibus à Deo fidem, & perseverantiam finalem, vel omnes sine harum rerum adminiculo salutem consequi*. Tamen eodem in loco non dissimulet hæc mea verba: *Quoniam cum hoc* (id est hac gratia) *alius potiatur calo, alius eodem excidat*. Posteaquam suum jam obfirmavit animum, ut persuadeat, Deum solum operari, non veniente in partem libero arbitrio, multum offenditur, cum ajo: *non verificari ad literam, quod nostrum operari totum sit à Deo, nisi ita accipiat, ut & liberum arbitrium, & esse nostrum, & omnis facultas sit ab ipso*. Verùm S. Augustini ibidem à me relati in lib. de pers. ver. hæc sunt verba: *Nunquid quia dixit, Deus est, qui operatur in vobis & velle & operari, ideo non ipse, & ut velimus, quæ Deo placent, & ut operemur hortatus est? Scribit etiam alibi, quod dono ipsius tu facis, ille facere dicitur, quia sine illo tu non faceres*. Et iterum: *Sic in nobis operatur ut & nos operemur*. Et denuo: *Nec ided tantum so-*

Hist.
Theol.
p. 26.

De don.
pers. n. 34.
in Ps. 32.
n. 6.

Serm. 13.
n. 11.
De pecc.
mer. l. 2.
n. 6.

In Jo. Tr.
35. m. 4.
de Serm.
Dom. l. 2.
n. 32. p. 21.

In Ps. XII.
v. 9.

*lis de hac re votis agendum, ut non subinferatur, adnitendo etiam nostræ efficaciam voluntatis. Adjuvator enim noster Deus dicitur, nec adjuvari potest, nisi qui etiam aliquid sponte conatur. Est quidpiam sub finem huius Paragraphi, & in proximè subsequen-
tibus, quæ alibi tangemus. Cum ait, putare me non agere Deum in voluntatem, nisi per gratiam, quæ tantum dat posse, mendacii convincitur ex sexcentis historiæ meæ locis. Cum asserit, quod nulla animum subire potest forma, & species illius gratiæ, quam efficacem & generalem prædicat Historicus. Certus sit, me neque ita locutum, neque unquam cogitasse. Post hæc adfert loca optima, in quibus non dissentimus, multaque non paucis paginis illinit, quæ ad rem non faciunt, librisque, res alias tractantibus æquè commode inferi possent. S. Thomas ait, Aristoteli non adhæsit, provoco ad eos, qui eum legere, neque quoad habitus cum eodem sentiunt; Equitis Theologi hoc somnium esse. Quandoquidem mihi, neque somnianti, neque vigilanti eâ de re vel verbum excidit.*

17. DIVINA gratia modò indiscriminatim appellatur, & confusè; modò prout ejusdem inter se effecta distinguimus. Quemadmodum autem omnia hæc ipsissima sunt gratia, ita & quandoque Augustinus uno nomine utramque videtur complecti, & prævenienti unum alterumque effectum tribuere. Quo fit, ut qui non nisi cavillos venatur, aut sophismata facile in aliquid incurrat, quod in rem suam sit. Opponit mihi, quod dixerim, gratiam prævenientem etiam audire operantem, atque per eam Deum solum operari, quasi ex eo ego conficiam voluntatem merè passivè se habere. Sed ex auctoritate S. Augustini sæpè adductâ comper-
tum habemus, gratiam esse, quæ prævenit, & gratiam, quæ subsequitur. Prior dat posse, & excitat: posterior facit, ut velimus, & operemur. Atque ita loquendum est, cum accuratè, & religiosè loqui volumus. Quanquam & interdum accadat per priorem effici, ut velimus, per posteriorem, ut operemur. In illâ Deus solus; in hac unâ nobiscum opera-

Ad Bonif.
l. 2. n. 20.
Ad Simpl.
l. 1. p. 94.
c. 17. n. 33.

tur. Clarissima hanc in rem verba sunt adversus epistolam Pelagianorum: *In uno, inquit, istorum cooperatur homini facienti, alterum solus facit. In diversis quæstionibus: Possè bene agere solus præstat. In libro de gratiâ & libero arbitrio. Cooperando perficit, quod operando incipit; quoniam ipse ut velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens. Et Paulò post: Ut ergo velimus sine nobis operatur, cum autem volumus, & sic volumus, ut fa-*

ciamus, nobiscum cooperatur. Ex præmissis ejusdem loca plurimùm lucis accipiunt, Anonymus tamen in iis tanto conatu defudat, ac si non amplius intelligerentur; sollicitèque monet, ne qui fraudem faciat, cum à S. Thoma dicitur: quâ ratione verum sit, Deum operari in nobis virtutes sine nobis: Quæ verba sanè non extant in S. Thomâ, sermo ipsi est in loco adducto de virtutibus infusis, non de adquisitis; ultimamque definitionis relatæ partem, scilicet quam Deus sine nobis operatur, docet ad solam pertinere infusam. Oblitus etiam fuit Anonymus in loco adducto adscribere hæc majoris momenti verba: Quæ verò per nos aguntur, Deus in nobis causat non sine nobis agentibus.

18. LIBRO primo Historiæ, cum de Elavo & Jacobo ago, legitur, docuisse Augustinum: *Ex divinâ geminorum antequam nascerentur electione satis intelligi vocationem ad fidem esse merum ipsius donum, neque quidquam ad hoc conferre posse hominum merita, id quod sæpius ex ipsius verbis, atque hoc loco ex ipsius interpretatione ostenditur. Quæ in hæc verba Exodi: Miserebor cui voluero, & clemens ero, in quem mihi placuerit, sic sonat: Quoniam se gentes introducturum pollicebatur, commendavit, hoc se misericorditer facere. Ubi subjungit porro: Neminem præcedentibus bonis operibus suis misericordiam tantæ vocationis meruisse demonstrat: Id quod satis clarè intelligi videtur de vocatione ad fidem, idque tantò magis, quod postea habeat: In utrisque populis, id est gentibus, & Hebræis, hoc modò Deus prænuñciavit, misericordiam se esse facturum. Adversarius pro certo habet, hæc ipsum intelligere de prædestinatione ad gloriam. Ego quidem hæc de re contendere in animo non habui, relatis solum iis, quæ in utramque partem dici possunt. Ratio tamen quæ ipsi videtur indubitata, nempe quod aliquando dixerit Augustinus: Nos vocavit in suum regnum, & gloriam, qualis ipsi videtur, re ipsâ non est. Sunt enim verba de prompta ex Apostolo, qui his utens ad Thessalonicenses ad fidem adductos, certè intelligere non poterat, omnes esse ad cælum prædestinatos, neque hunc in sensum interpretari ea de sui ævi orthodoxis poterat Augustinus. Non advertit adversarius nomina gloriæ, & regni apud Augustinum sæpè numero fidem significare. Gloria Dei, quâ salvi facti sumus, quâ creati in bonis operibus sumus. Contra Julianum: Qui eruit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii sui. In Psalmum 39. quando nos glorificavit. De civitate Dei l. 20. de isto ergo regno ejus, quod est Ecclesia.*

Hist.
Theol.
p. 15.

In Exod.
qu. 154.
n. 13.

In Ps. 18.
n. 3. l. 6.
n. 33. l. 20.
c. 9.

SED

19. SED mirum tumultuatur, credens, deprehendisse se aliquando me in errore, in his S. Joannis verbis: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.* Unam hinc propositionem ex pag. 17, ubi de unâ, alteram ex 251, ubi de aliâ prorsus reagitur excerpens majorem inde, & minorem propositionem confuit, erroneamque inde ducit consecutionem, quam mihi attribuit, prætendens tali me syllogismo jugulatum concidere, ostensumque à se, quod *palpem in meridie* (deprompta hæc est elegantia ex Jansenio, ubi ait: *Palpabat in meridie*) confessurumque etiam me, quod *sim prorsus inscius*, modò *absque palpatione* reflectam. -- Non uno ex loco apparet, displicere plurimum huic Theologo, quod ex SS. Scripturæ, Sanctique Augustini verbis demonstrarim concedi aliquam omnibus gratiam, quam ipse palpationem definit: præstruit verò hoc loco, quod lumen divinum veniat ad eos, quos illuminare vult, non ad eos, quos iusto iudicio excæcare decrevit non impertiendo gratiam, effatum. Tamen sequens, quod itidem S. Joannis est: *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, ipsum haud commoveret. Claudii Disputationem dicendo: stare à Pelagianis Authorem Historiæ Theologicæ, ob suæ gratiæ prævenientis commentum. Ego itaque gratiam prævenientem commentus sum. Dixi ego, gratiam prævenientem interius excitare, & care potentiam. Psittaci more me loqui ait, quod dixerim: *Sine gratia præveniente in nobis fidem esse non posse.* Et quod non intellexerim, quid huic vocabulo Augustinus subesse senserit. Quanquam sensum Augustini retulerim, quam sæpissimè, *prævenit ut sanemur*, id est, ut convalescamus ab impotentia. Contra hunc nunquam refert. Malim ego Psittaci more loqui cum Patribus, & Ecclesiâ, quam bellas ipsius proferre sententias, quæ vel Quesnellum sapiant, vel ante hunc diem sint inaudite.

20. HIS ex principiis primum est conijcere, cujus furfuris sint ejus ratiocinia. Quo loco servator ad hebræos concionem habebat, scripsi, quod venire ad ipsum, idem illic sit, quod credere in ipsum, & quod idipsum sine gratiâ præveniente non possit contingere. Ubi S. Augustinus advertit concedi à Deo tantundem gratiæ omnibus, quantum omnino ad salutem est necessarium, posse item omnes implere præcepta si volunt, ostendi, quod secundum ipsum, in omnibus implet, quod dictum est: *Misericordia ejus præveniet me.* Ex his in unum collectis infero, quod irrefragabiliter dixerim, omnes homines esse Christianos. Fatearis, inquit, oportet, velis, nolis, omnes homines

esse fideles. Lepidum sanè dialecticum! quod si omnibus conceditur gratia præveniens, necessariò, inquit, consequitur, quod omnes credunt; quæ consecutio falsa est, docente Divo nostro præfule quo pacto gratia fortitur effectum, si homo non repellit, resistendo quærentem se, & quod nonnulli de se præsumentes gratiam repellebant. Neque ejusdem semper speciei, aut gradus est omnis gratia. Difficultas quæ ex verbo *traxerit* necessariò existit, responderet illi, quæ nascitur ex oculis *excæcavit, induravit*, aliisque id genus hebraïsmis, de quibus ad meam Historiam. Dicetne adversarius non obstante vi, & potestate vocum *traxerit, & datum*, non habuisse meritum, qui credebatur? non dicit profectò. At si meritum habebat, non igitur ita trahebatur, ut nec ad ipsum pars aliqua pertineret. Hujusmodi igitur gratia non erat necessitans. Videte, ait Augustinus, quomodo Pater trahit: *docendo delectat, non necessitatem imponendo.* De vocibus *excæcavit, & induravit*, docet idem non provenisse à decreto, sed etiam hoc eorum voluntatem meruisse, respondendo; & docet, quomodo fuerint *excæcati* & *indurati* deserente illo, qui *superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.*

21. INVEHITUR in me, quod per prævenientem gratiam, non intelligam ipsam fidem, uti certissimè non intelligo, quippe qui ex S. Thomâ compertum habeo: *gratia non est fides, nec spes.* Sed ex hoc infero responsum me: *discernit me fides mea.* Certè confectarium adeò insolens non ex sola Logicæ profluit ignorantia. Sed forrè de hoc aliàs. -- Jactitat quod mutilando callide sensum Augustini illum faciam videri puram putamque hæresin. Rem totam accipe! Cùm servator noster apud Joannem loquitur de iis, quos ad munus Apostolicum delegerat, iisque varia dimissionis, mutuæque charitatis dat documenta, subjungit: *Non de omnibus vobis dico; ego scio, quos elegerim.* Dixit quoque alibi apud S. Joannem: *Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis unus diabolus est.* Relatis his verbis hæc subijcio: *Sciebat inter electos, qui se auscultabant, adesse unum, qui suâ culpâ alteram atque ulteriorem electionem participaturus non esset, quia ut eâ quis gaudeat, amare non prodere oportet, ut docet Augustinus. Qui enim diligunt, quia diligunt eliguntur.* Hæc dum refert Anonymus, alteram, atque ulteriorem electionem mutat in electionem ad gloriam, graviterque in me debachatur, non debuisse me inquiens adferre hæc verba avulsa, nuda, & insulatim, sed recitare debuisse magnam illius commentarii partem, etsi ad rem non faciebat; quia alioquin quis in suspensionem veniet, quod electioni præeant merita. In omnibus nempe

R r

p. 66.

In Jo. Tr.
26. n. 7.
Tr. 53. n. 6.

Tr. 54. n. 1.

1. 2. qu.
110. a. 3.In Jo. Tr.
76. n. 2.

p. 67.

Jo. I. 9.

p. 66.

In Pl. 58.
Ser. 2. n. 11.

his hallucinatum est. Fac etiam dixisse me, quod in prædestinatione ad gloriam, pars aliqua pertineat ad merita, quis unquam inauduit hanc esse hæresin? aut hunc loquendi modum adeo esse ab Augustini mente alienum, quippe qui ita omnino in Joanne scripsit: *Novit quid sit quisque facturus, & quid sit pro ejus opere redditurus*. Sane cum de electione ad fidem loquimur, hæreticum est in partem vocare merita: Verum hic dicitur, *ut ea quis gaudeat*; Nunquid igitur ut destinata nobis gaudeamus beatitudine, merita vitæ præcedent? nunquid igitur verum est maximum meritum futurum Dei amorem? Tamen post verba: *quia diligunt eliguntur*, pergit vir Sanctus: *qui verò non diligunt*, tamen omnia haberent merita, & dona, *nihil eis prodest*.

22. A. SECTIONE 99 ad 105 tot fabulas & convitia conglomerat, ut hinc horrorem, inde risum moveant. Non possum non prius hoc loco recitare ad amulum caput illud, quod adeo ipsi movit stomachum. Sermonem instituo de prima ad Corinth. 1 v. 7. m. p. 64 in C. 4ti v. 7mum: *Quis enim te discernit? quid autem habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Multum in rem suam usus est hoc loco adversus Pelagianos, maxime dum contendebant, nostram esse fidem, neque à Deo acceptam, neque esse merum donum, quod à tot aliis nos per illam se creverit, neque ab ipsius auxilio principium bonæ voluntatis proficisci. *Quis te discernit? ubi si dixerit homo, fides mea, voluntas mea, bonum opus meum, respondetur ei: quid enim habes quod non accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?*

CLARIUS multò in libro de Spir. & lit. exponit, quâ ratione verum sit, quod omnia habeamus à Deo, quia, dum stante eo, quod credere, & operari nostrum sit, dictum Apostoli: *quid habes, quod non accepisti* impugnat, respondet ipsum etiam liberum arbitrium, quo credimus & operamur cum Dei donum sit, donum etiam Dei perinde esse, quidquid per ipsum efficitur. *Nec istam voluntatem, quâ credit Deo, dici potest homo habere, quam non acceperit. Quandoquidem vocante Deo surgit de libero arbitrio, quod naturaliter, cum crearetur accepit.* Idem omnino sentit Hieronymus, dum commentatur S. Paulum ad Ephes. *Non quod liberum tollatur arbitrium &c. Verum quod arbitrii ipsa libertas Deum habeat auctorem.* Adjungit deinde Augustinus, non ex eo solum rationem peti, verum etiam, quod visorum suasionibus agit Deus, ut velimus, & ut credamus sive extrinsecus... sive intrinsecus. Quæ explicatio locis omnibus jam relatis accommodanda est.

23. TOTUM hoc ait Anonymus esse putum putum dogma Pelagii, adfirmatque, me ne oculis quidem unquam usurpasse librum de Spir. & lit., ex quo tot non uno in loco recensui periodos. Sed in *eum textum* (verba sunt Anonymi) *Scholasticorum volumina terens, cum fortuito incidisset &c.* Initium facit, dicendo: idoneum magis in rem præsentem fuisse locum epistolæ 186, quem ipsissimum paulò ante nullo hortante protuli. At molestè fert, quod non longâ serie, id quod sequitur exscripserim, scilicet, *opera ex gratiâ, non gratiâ ex operibus &c.* Quæ res & extra dubium est, & eo loco ad rem non pertinebat. Et quid obsecro erat, cur ego adjungerem, ut ipse de suo facit: *quod gratiâ consistit in Dei operatione, & quod amor est omnium operationum principium?* Impingit mihi, quod dixerim *lapsus esse Augustinum in eâ epistolâ*, quâ Paulum interpretatus est. Sed quâ demum fronte tam indigna comminiscitur mendacia, quæ in re facti, à quovis facile detegi possunt, atque in lucem trahi? Affingit mihi, quod explicationem ipsius traducam velut *obscuram, atque implexam*, quandoquidem ego eam in ipso capite tanquam egregiam & suo dignam magistro proposui! Cum ad locum illum, quod omnia à Deo essent, ventum erat, ex quo perperam intellecto conficere quidam volebat, nihil intervenire de nostro, protuli clarissimam explicationem iterum iterumque à S. Hieronymo confirmatam in libro de Spir. & lit. Hic enim verò candide fateretur adversarius impegisse in errorem Pelagii Augustinum, etiam in eo libro, quem adversus ejus sectatores scripserat. Non potuisse adhuc ipsum, inquit, tum temporis Pelagii, & Juliani errores deprehendere, quæque in hoc libro essent *ambigua*, ex aliis explicari debere libris, quos scripserat *proficienter*. Atqui ad trutinam ab ipso vocatus fuit hic liber in retractationibus; scribitque ipse: *in quo libro quantum Deus adjuvit acriter disputavi contra inimicos gratiæ Dei*, nec voculam quidem ullâ mollit expositione! At de locis à me adductis, nullam facit mentionem, unde non pro Pelagianis, aut ambiguis ea habuit, quin potius confirmavit utpote Catholica, & se digna. Malè itaque ciat, atque inter se conjungit hæc duo: *Augustiniani vulgò, & præsertim Jansenius*. Frigidum profectò est ipsius sophisma! Quando Pelagiani dicebant: *ideò ista sine ope divinâ non fieri, quia & hominem Deus creavit cum libero voluntatis arbitrio*, in eo sita erat Hæresis, quod in illo duntaxat, rebusque extrinsecis Divinum consistere auxilium docerent. Quæ res fecit, ut vir sanctus in hæc verba sectionem illam orsus fuerit: *Sed illis acer-*

In Jo. Tr.
35. n. 4.

1 v. 7.

Epist. 186.

de Sp. &
lit. n. 57.

p. 70.

p. 72.

p. 75.

de Sp. &
lit. n. 4.

rimè ac vehementissimè resistendum est, qui putant sine adjutorio Dei per se ipsam vim voluntatis humane vel iustitiam posse perficere &c. Atque eandem ob causam ita inchoavit sequentem: Nos autem dicimus humanam voluntatem sic divinitus adjuvari ad faciendam iustitiam, ut præter quod creatus est homo cum libero arbitrio &c. Quis igitur de S. Augustino, aut de me persuadere sibi posset, opinari nos, adscribi Deo debere, actum voluntatis, quo in Deum credimus, hanc unicā de causā, quod liberum arbitrium nobis impertievit. Nunquid ego, ut ne quis interpretationi sinistrae esset locus, in hæc verba totum collegi ratiocinium? inquiebam ego, subiunxit S. Augustinus, quod non ideo, sed etiam quia exterius, & interius operatur etiam ipse Deus, ut credamus, & ut velimus. Quæ declaratio in omnibus, quos attulimus locis intelligi debet. Si igitur ubicunque liberi arbitrii à Deo concessi sit mentio etiam interior DEI operatio intelligi debet, cui dubium suboriri potest, quin eam velimus exclusam? nunquid eo ipso consilio recitavi, quæ habet de prædestinatione Sanctorum. Nihil autem huic sensui tam contrarium est, quàm de suis meritis sic quenquam gloriari, tanquam ipse sibi ea fecerit, non gratia Dei; sed gratia quæ bonos discernit à malis, non quæ communis est bonis & malis. Nonne adjunxi: -- dona sua coronat Deus, non merita tua?

24. UBI legitur: finis præcepti est charitas, inveniret Anonymus in exemplo meo, & quibusdam aliis, quæ ipse recensui, particulam de in cum mutatam, atque ita inveniret in meo autographo. Verùm Paragraphus ipsius 106 mira canit: *Isaie verba: pro transgressoribus rogavit, ad institutum traducere cum vellet, ubi Christum pro omnibus orasse contendit &c. Augustini textum subdole mutavit, quia integer sententiam everteret.* Quod etiam Augustinus existimavit Christum orasse pro omnibus, demonstravi ex tractatu, quo explicat, rogo, ut omnes unum sint, dicitque clariora fore verba, si etiam tertiā vice adjungeretur rō rogo. Rogo ut mundus credat, quia tu me misisti. Demonstravi idem ex alio; non debebant desperare, pro quibus in cruce pendens Dominus est dignatus orare. Notari hic velim cæcitatem, quā Deus involvi eos permittit, qui suā id culpā merentur, pergit Anonymus suppressa à me sequentia verba indigitare contrarium: verba autem sunt huiusmodi: *dixerat enim Pater: ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt videbat quosdam suos inter multos alienos: illis jam petebat veniam à quibus adhuc accipiebat injuriam.* Hic adversarius: *Consultò hæc verba substituit Historicus, quia orationem Christi non pro omnibus, non pro alienis, sed pro suis fuisse indicant.* Sanctus

ait: pro illis petebat veniam, à quibus adhuc accipiebat injuriam; & his verbis indicari affirmat Anonymus, quod petierit pro suis, non pro aliis. Notetur etiam sequens Augustini effatum: *non enim attendebat, quod ab ipsis moriebatur, sed quia pro ipsis moriebatur.*

25. EJUSDEM fursuris sunt objectionculæ, quæ sequuntur. Scripsi ego: *Tamen si Deus omnes salvos velit, non omnes tamen salvari: propterea quod voluntas ejus conditionata sit, non ita absoluta (hoc est non eo modo, non eā ratione) ut nostrum ab eā evertatur arbitrium.* Ex hoc inquit loco apparere satis, ineptum me esse ad ejusmodi argumenta pertractanda, eo quod voluntas DEI absoluta non tollat arbitrium. At scripseram ego, *non ita esse absolutam, ut libertatem tolleret.* Quid amabo in contrarium hic obmoveri potest? An enim non posset velle eo modo, ut nulla arbitrii perfidia haberet facultatem peccandi? Faxint superi, ut aliquis è cælo hominem hunc radius collustreret! Pelagianis quoque erroribus accenseret, cum dicitur: *conditionatam in Deo esse voluntatem salvandi omnes.* At conditio à Pelagio intellecta hæc erat: *si omnes propriis petere volent viribus: Catholica ex adverso est: si etiam ipsi divinæ respondentes voci opitulante gratiā adhibebunt operam.* Deus omnium salutem vult voluntate antecedente dicebat S. Joannes damascenus, & post ipsum S. Thomas. *Quia, inquit, Deus omnes homines propter beatitudinem fecit, dicitur voluntate antecedente omnium salutem velle; sed quia quidam salutis suæ adversantur &c.* Tum demum ipsorum vult damnationem voluntate nimirum consequente. Quemadmodum natura de primā intentione vult animalia perfecta, quod verò imperfecta procreentur, de secundā est. Quemadmodum item Judex justus antecedenter vult omnem hominem vivere, sed consequenter vult homicidam suspendi. Docet igitur hic, quod, id, quod antecedenter volumus, non velimus simpliciter, sed secundum quid, id est quasi conditionatè, id quod in absolutam non cadit voluntatem. Neque impediretur absoluta: Sic enim velle, seu nolle in volentis, aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem. Ex his distatam dissolutumque est, quidquid contra illud: *vult omnes salvos fieri*, pluribus paginis illevis.

26. Ad marginem adscripti integram ex S. Augustino periodum. Exclamat vel hinc manifestam fieri fidem meam sublestatam, quippe qui adferrem locum *discriptum & concisum.* Idque eo ex capite, quod præ-tendat octo subsequentes versus attexi debuisse. Videri enim in iis actiones bonas non solum à libero arbitrio, sed etiam à

R r 2

Quæst. disp.
22. n. 2.

ibi.

De corr. &
gr. n. 43.

p. 73.

de Præd.
SS. n. 10.vid. p. 398.
399.in Jo. 110.
n. 2.

divinâ gratiâ procedere. Quasi verò id nusquam in opere meo dictum foret. Credi profectò deberet, rem ipsi esse cum homine, qui gratiam absolutè, & generatim negaret. Posteaquam plures jam paginas, non tam contra me, quam Scholas omnes impleverat, dicam iterum mihi scribit, ob dilectam mihi *entitatulam* illam, quam non agnosco; erroris me postulat ob dogmata, vocesque scholis omnibus communes. *Non*

p. 108.

existere ait sensisse Augustinum entitates meas creatas, quæ in voluntatem agere non possent. Aequè parum hac de re locutus est Augustinus, ac ego. Legantur tamen obsecro sequentia: *ubi Deus quamlibet aliam entitatem duntaxat tribueret, per quam à nobis amor, ille bonarum omnium actionum principium produceretur, usque ad verba: quod argumentum passim Augustinus intorquet contra Pelagianos, nobisque quis prodat, quid demum sibi velint, aut quam aptè inter se cohæreant, quæ ibidem deblaterat!*

27. MIRUM denique debacchatur in ea, quæ de prædestinatione retuli. In ipso certerè limine liquet satis, quàm iis in rebus versatus sit. Docuit Augustinus, quod *prædestinationis sit gratiæ præparatio*. Subjungit Anonymus: *gratiæ vocabulo, cum bonos omnes liberi arbitrii motus, & affectus à primis usque fidei rudimentis, tum æternam quoque felicitatem complectitur*. An unquam auditum est gratiæ nomine venire apud Theologos motus bonos, & liberum arbitrium? Profiteatur non habere se velle me pro Theologo, quæ de re positis suis principiis magnam ipsi gratiam habeo. Declamat acuisse me ingenium, *ut prædestinationem omnem concutiam*. At ubi hæc appareat concussio, non prodit. Ut planum fieret disjunctis inter se Augustinum prædestinationem illam, quæ est ad gloriam, & quæ ad fidem hæc ejus verba ex lib. de don. persév. recitavi: *Secundum quandam aliam discretionem non evant ex nobis; aliis eo loco in rem meam opus non erat*. Adduxi tamen illa, annexis iis, quæ ad intelligenda hæc sufficiunt. Typi errore effectum fuit, ut Augustini loco substituerentur in margine verba Sancti Joannis ab Augustino explicata. Rîsum sanè movet suspicio, ne dolo id factum fuerit. Cui bono amabò? Porro quam molestè fert, quod caput illud non integrum exscripserim, illud verò molestius, quod adjecerim in Tractatu de *Prædestinatione Sanctorum* eam directè intelligi, quæ est ad fidem; propterea quod contra Semipelagianos liber iste scriptus sit, qui principium fidei ex homine reperebant. Per Sanctos item à D. Paulo *fideles* indigitari; indeque Augustinianum loquendi modum ceu fonte profluxisse. Adjeci hoc eo potissimum consilio, ut nemo sibi persuade-

p. 113.

p. 112.

ret hanc duplicis prædestinationis distinctionem toties ex Augustino intellectam me hoc solo in loco fundare. Non graveris amice lector pervolvere librum meum decimum in benigarum saltem earum ad probationum gratiam, quæ liber hic præcæteris à viris insigniter doctis indeptus est. Objicit mihi adversarius, quod vocem *discretionem* reddiderim per *prædestinationem*, quando satis est vel aperire solum oculos, ut videatur, me ita hunc locum transfulisse: *secundum certam aliam separationem non erant de nostris quæ vox separatio multò melius hic quadrat, ac disjunctio, quam ipse mallet*. Quorsum autem querelæ illæ, quod dixerim, per Prædestinationem Sanctorum directè eam innui, quæ est ad fidem, quando ipsèmet fatetur *rarò* Augustinum de *Prædestinatione ad gloriam nunquam verò separationem, & consultiò de eâ differuisse*.

p. 126.

28. AUGUSTINIANORUM hæc in redogmatum enarrationi præmissi extare multa Sancti Doctoris dicta, unde colligi posse videretur, existimasse ipsum prædestinationem ad cælum in præscientiâ meritorum fundari: extare ex adverso complura alia, unde conjici posset, nullam ipsum hæc in re partem concessisse præscientiæ. Me unos, atque alios, quin ad alterutram accederem sententiam, relaturum, id quod summâ etiam fide præstiti. Quare in quâcunque demum sententiâ sit Anonymus, non video cur me velit impugnare. Si vir sanctus ait distinguendo eam, quæ est ad fidem duplex admisisset prædestinationis genus, oportuisse & alia plura ab eo admitti, puta *ad cognitionem, ad amorem, ad spem, ad passionem*. Sed hæc non disputabantur adversum Semipelagianos, qui principium fidei ad hominem referebant. Priscisque temporibus de utrâque loquebantur, sed confusè passim, & quod dicitur, *cumulatim*. Ex quo nata est verborum ambiguitas: Non aliam, quam quæ ad fidem est, intelligebat sanctus Doctor in libro de prædestinatione, cum scripsit: *intelligamus ergo vocationem, quâ sunt electi, non qui eliguntur, quia crediderunt, sed qui eligantur, ut credant*. Quia verò sæpè malè habet Anonymum, quod pauca verba referam, videat modò, quam multa sequantur, quamquam ea huc non transcribam. Videat: *ut eligerent eum, elegit eos*. Et deinde: *hæc est immobilis veritas prædestinationis, & gratiæ*. Tum: *electi sunt itaque ante mundi constitutionem eâ prædestinatione, in quâ Deus sua futura facta præcivit: electi sunt autem de mundo eâ vocatione, quâ Deus id quod prædestinavit, implevit: quos enim prædestinavit, ipsos & vocavit*. Sub finem: *Rogo, quis audiat Dominum dicentem: Non vos me elegistis, sed ego vos elegi, & audeat dicere, cre-*

Da Præd.
SS. n. 34.

deve homines, ut eligantur, cum potius eligantur ut credant? Quamabo contingere potuisset, ut duas has prædestinationes nunquam S. Doctor distinxerit, cum dicere, quod prædestinatio ad finem à meritis proveniat, hæreticum esse demonstraret? Docere autem: *æternam vitam meritis prædestinatis reddi*, seu quod hic idem est, *prædestinari*, dixerit *sententiam esse non reprobandam*, modo intelligatur etiam merita nostra esse DEI Dona? Scripsit tamen de unâ; *prædestinati enim jam sumus, antequam essemus: vocati sumus, quando Christiani facti sumus*; Scripsit & de alterâ: *quos per certissimam præscientiam, & justissimam beneficentiam secum regnatos in vitam æternam prædestinavit*.

29. MULTA deinde prolixè, nulloque fructu garrir, quæ contra me non faciunt, nè tamen involandi in me deesset locus, en tibi ad quas se fraudes convertit. Recensitis in historiâ meâ locis illis Augustini, quibus innui videtur, credidisse ipsum prædestinationem etiam ad gloriam à meritis derivari, gradum facio ad ea, quæ indicant, existimasse non à nullâ eam præscientiâ dependere, præmittoque nil incommodare, quod traditio videatur contraria ob P. P. primi sæculi, qui multum in eam sententiam propendunt, quæ fundari eam in meritis docet, tamen id parum referre: siquidem hic non agitur de dogmate, scilicet de re, in quâ utpote cujusque arbitrio permittit Catholicis multi hanc, multi aliam opinionem amplectuntur. His omnibus insuper habitis, tanquam si grande admissem nefas, objicit mihi verba superius recitata; Anonymus miratur, quod eò *licentiæ processerim*, palamque edicit, *mendacium mihi à S. Augustino exprobrari*. En quod cæcitatatis deveniat, qui se cæcis animi affectionibus permittit. Neque credibile est hanc mentis perturbationem nasci ab affectu, quo fertur in sententiam prædestinationis gratuitæ. Quandoquidem è contrario ipse paginâ præcedente de prædestinatione ad gloriam hæc scribit: *Augustinus cum reliquis Patribus non aliter gratuitam esse decrevit, quàm quatenus gratuita est ipsa gratia*. Et quibusdam interjectis versibus repetit, docere Augustinum: *merita nostra antevertere prædestinationem ad gloriam, quod se explicandi genus tortum nimium est, parumque probandum*.

30. Menda itaque omnia libri mei declami cum expungere non posset insignis hic Archisynagogus, omnia sequenti imposturâ, ceu quâdam epitomâ concludit. Intra loca Augustini, quæ electionem ad cælum spectant, adduxeram ego sequentem: *non prædestinavit aliquem (ad gloriam) nisi quem præcivit crediturum, & securum vocatio-*

nem suam, quos & electos dicit, quod intelligat ad gloriam, vel ex eo colligi potest, quod hoc ipso loco attulerit effectum illud: multi vocati, pauci vero electi. Recensuit summâ accuratione vir sanctus librum hunc, atque in retractationibus unum alterumque passum refinxit; at supra relatum attigit quidem, ac proinde consolidavit: Hoc non obstante mihi obstreperit Anonymus, textum hunc ejus iniquè tortum; Pelagianis hoc pacto accenseri Augustinum, ingenuique historici fuisse proferre etiam emendationem factam ab ipso in retractationibus: *Siquidem relatâ ejusmodi sententiâ immediatè subjiciat: nondum diligentius quæsieram &c.* Sed secus multò se res habet: locum hunc ipse rerulit in retractationibus, at nihil immutatum: verbaque illa: *nondum &c.* Alteri subjecit sententiâ, quæ non in 55mo, sed 60mo extat capite, & in quâ habetur: *fidem elegit in præscientiâ*, id quod ad Semipelagianorum accedebat errores.

31. UNAM tandem aliquando, laus Deo, accusationem reperio, quæ æqua est, atque efficit, ut cum liber recudetur, unum in eo mendum expungatur. Cum pag. 287 legitur: *Semipelagiani reponendum semper est Pelagianum*. Typographine, an librarii, an mei ipsius calami vitio id irrepserit, non satis in promptu est. Hoc certum, ineptum, atque ridiculum esse quod ex eo capite, ut facit Anonymus, me quispiam velit trahere, tanquam hominem in Historiâ Pelagianâ omnino hospitem, & rudem Chronologiæ. Si enim opus, quo de agitur, hunc præfert titulum: *contra duas epistolas Pelagianorum*. Qui latere me poterat, agi ibidem de Pelagianis.

32. PAUCISSIMA quædam in septendecim, iisque prolixis Paginis de Prædestinatione deprehendere potest, quibus me hæc in materiâ traducat. Tamen quasi non nisi de meis locutus fuisset erroribus, egoque non Augustini, ut feci, sed Scholasticorum, quorum tamen nè unum quidem appellavi, recitasset testimonia, piget, inquit sub finem, *bonas horas insumere ad extricandas ineptias, quibus apud nob. Historicum refertissima est de gratiâ ad gloriam prædestinatione inter Scholasticos Disputatio*. Vix possibile videtur alium quenpiam ita extra chorum, quod dicitur, saltare posse! Quapropter jacturam hanc in vectivis compensat, ad quas placidè omnino pro more suo dilabitur, easque prosequitur ad finem quâ quidem de re ideo maximas illi gratias debeo, quod aliâ ab ipso viâ nullus in me redundare posset honor. Expediam me, quantum potero brevissimè, quia eadem semper gerræ recurrunt, neque leve est, quod hic superare oportet fastidium. Iui

p. 130. tio itaque refert dixisse me cum sancto Augustino, *actiones humanas & à Deo, & ab homine proficisci* mirumque sibi applaudit in hac illatione: Igitur non proveniunt ab *entitatulâ creatâ, quæ non sit Deus ipse*, me igitur verborum sensum non fuisse adsecutum. Ridet me porro ob propugnatam à me *indifferentiam* Catholicam, de quâ alibi recurret sermo. Execratur me quod, cum loca aliqua in speciem sibi opposita conjungo, hunc quoque adferam *quomodo ergo* &c. neque explicationem adhibeo, quam adhiberi hoc loco res non postulabat, cum non contineret pugnantia. Fraudulenta deinde & risu digna est nœnia illa, quod ego plura Augustini effata, utpote scopo meo adversantia truncaverim. Certè si ex eo genere illa esse existimâssem, super sedissem labore ea in lucem proferendi, intento usque adeo in paginam, primaque ejus verba digito. Tacuisssem potius illa, & occulisssem. Accidit interdum, ut non adduxerim, quæ sequuntur, idque eò potissimum, quod vel ad rem non faciebant, vel res continebat plus centies inculcatas. - - Jactat Anonymus mihi perinde ac Pelagio displicuisse dictum illud: *dat quod jubet*. Verum an non idem est: *sua dona coronat*? an non idem est: *opera ex gratiâ*? an non idem est, *da quod jubes, & jube quod vis*? & alia hujusmodi, quæ ego non semel, ubi ad rem erant, in medium attuli? At videamus, ut explicuerit Augustinus *quæ da quod jubes*, videamus, ut hoc ipso in loco, quem opponit Anonymus, explicet *quod dat quod jubet*! Vir sanctus non ait, *dat quod jubet, & adjuvat*, ut ipse subdole affirmat, neque enim hæc foret explicatio. *Dat*, inquit sanctus Doctor, *quod jubet, cum adjuvat, ut faciat*, quibus verbis totum corrumpit Anonymi systema. Aliis etiam in locis docuit vir sanctus, *necessariam esse gratiam adjuvantis, ut impleatur præceptum jubentis*.

33. Plus malitiæ sequens habet paragraphus, scripti ego asseruisse Augustinum, quod fides verè electorum operetur per amorem, atque ideo non deficiat, cum ex adverso, qui perseverare non debent, non sunt verè separati à massâ perditionis. Affingit particulam atque ideo adjectam à me esse, tanquam si Augustini foret, tamen videret caractere eam diverso expressam; item quod *gratis* Augustino afficta sit causalis illa ab Historico conficta; variâsque hic hæreses comminiscitur, quas diffilari ait periodis subsequentibus; quæ tamen prorsus nihil conferunt ad ea, quæ ipse propugnat. Pessimè concludit: *subdole igitur obtruncatus videtur ille textus, ut quisquis ea legerit verba, prout ab Historico referuntur, in suspicionem veniat errasse Augustinum*. Gratiam delicti, id quod ex animo precor, faciat ipsi

misericors Deus, collustret mentem hominis, animumque reddat sanitati! in sequentibus duobus Paragraphis, verba mihi imputat, quæ calamo nunquam exciderem eo, eorumque sensum adulterat. Eandem cantilenam occinit paragrapho 201, & en tibi fraudes hominis! ex textu Augustiniano non uno in loco declaravi; quod post peccatum amissa fuerit perfecta illa libertas, contra quam non militabant pravæ appetitiones animi; quod potuerit benè operari Adamus, quin nostri instar indigeret, ut sublata per peccatum, ad bona supernaturalia facultas redderetur; quod voluntas humana adeo manserit debilitata, ut alæ, quibus ad bonum supremum conneretur, obtorpuerint, easque vires Divinæ solum misericordiâ consequatur. Duæ, tresve paginæ hujusmodi locis refertæ sunt, quibus iterum iterumque inculcatur ad peragendum bonum liberum non esse arbitrium, nisi *liberetur per gratiam*: hæc omnia callidè dissimulat sincerus scriptor, meque arbitrato suo inculcat, quod ex mea opinione *gratia, quam primitus accepit Adam, nec amissa sit, nec possit amitti*, item quod obstrepam Augustiniano illi effato, *voluntas quæ libera est in malis, libera in bonis non est*, cum tamen hæc ipsa à me verba sæpenumerò ex adducta fuerint, & explicata. Pervulgatum est, eximi hoc vinculo infantes per Baptismum, tamen hoc *Epist. 27. non appareat in eorum arbitrio liberato, nisi a. 5. cum ad annos pervenerint ratione utentis ætatis*.

34. LEGITUR in quodam Sancti nostri sermone: *communis est omnibus natura, non gratia*. Magnum ob hanc sententiam strepitum concitarunt, qui exsculpere inde sibi visi sunt, falsum itaque esse, quod ex mente sancti Doctoris Deus cuique quædam ratione ad cor loqueretur. Ostendi ego fraudi his hominibus fuisse vocem *gratia*; quippe quæ eo loco non nisi Baptismum & fidem significet. Evici id ex longâ, quas texui sententiarum irrefragabilium serie. Sed quorsum tam multa? unus hic locus, si totum sumis, est instar omnium. Qui de paganis nascuntur, ab ipso facti sunt, nec tamen sunt populus ejus: *communis est omnibus natura, non gratia*. Verum magister hic noster in hæc prorumpit verba: *non nisi putido sophismate infert Eques Theologus, quod de solâ fide, & baptismo intelligenda sint illa toties inculcata ab Augustino, & Patribus verba*. Quale autem hic lateat sophisma, atque ubi demum recocta toties verba deprehendi possint, quis satis statuatur? at declarat, quod si hæc voci hoc in loco subesset potestas, & significatus, consequens foret, communem esse omnibus justitiam, & perseverantiam finalem, fidem ego hic meam obbligo, bellum à me daturum iri munusculum,

lum, blandaque crustula, qui illationem lepidam magis aut amœnam invenerit. Ac comodari etiam, quæ dixi, facile poterunt ad alium locum: scimus non omnibus hominibus gratiam dari, eodem etiam sensu in libro de correptione & gratiâ, nonnulli accepi gratiâ in quâlibet ætate periculis huius vitæ mortis celeritate subtrahuntur, & commentario in Psalmos; gratiam ad quam non omnes pertinent, non enim omnium est fides. Ita sæpè D. Paulus.

35. SED Adversarius noster altioribus semper canit tibiis. Amabo te Lector benigne, conjice, si lubet, oculos in narrationem meam de Sanctorum prædestinatione, in librum ad dandos in ruborem Semipelagianos elaboratum. Vide sis amabo, numquid censoriam commereatur virgam. Catholici ego partes suscipio. Initium liber ducit à sequenti loco: operatur Deus fidem nostram miro agens modo in cordibus nostris, ut credamus, ubi subditur: mirus autem hic modus in eo consistit, quod id faciat quin incommodet arbitrii. Alios deinde textus proferre pergit, qui magis declarant & vocationem, & principium si tui unicus Deo deberi. Addit deinde: Illis datur ut credant, illis non datur. Foris audiunt, intus non audiunt. Hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari. Trahi à Patre, nihil aliud est, quàm donum accipere, quo credat in Christum. Et postea: Tota ratiocinii complexio aliud non collimat, quam ut stabiliat gratuitum esse donum, nihilque procedere ab homine; & quod trahi à patre aliud non sit, quam recipere donum quo credat in Christum, quia sine eo credere non poterat. Quod si vocationis huiusmodi donum nonnullis datur, aliis non datur, non accusavi continuò potest Divina iustitia, siquidem cum quilibet in primo parente peccavit, propter unum condemnati fuere omnes. Audi sis modò, quo hoc ratiocinium epiphonemate claudat Anonymus: Historia inquit, Theologica huiusmodi calumniis in Augustinum usquequaque scater. Est, qui credat bonum hunc hominem obscura quandoque habere intervalla, planèque de statu mentis dejici! id quod ipsius bono esset optabile, quò nempe error solius foret intellectus. Exaggerat itaque pluribus, quod totum non retulerim verborum contextum; apparere indè quod repugnet Augustini sententia iis, quæ supra ego exposuissim. Ipse igitur torum exscribit: Cum igitur Evangelium prædicatur, quidam credunt, quidam non credunt. Sed qui credunt, prædicatore forinsecus sonante, intus à patre audiunt, atque discunt: qui autem non credunt, foris audiunt, intus non audiunt, neque discunt: hoc est illis datur, ut credant, istis non datur, quia nemo venit ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum. At Deum immortalem!

quid hic plus habetur, quod quidem ad dogma pertineat? exempli tamen instar esse poterit hic locus, quo palam fiat, quam falsò interdum mihi objiciat, quod mutationibus non contentus, perversis interpretationibus loca, quæ adduco, corrumpam. Objurgat postea vir sanctus discipulos aliquos, quod non intelligant, & carpant salvatoris dicta. De carne suâ manducandâ &c. neque enim audientes Evangelium a non audientibus, sed credentes à non credentibus discernebat, qui dicebat. Nemo venit ad me nisi fuerit ei datum à patre meo: quibus omnibus inculcantur, & confirmantur, quæ paulò antè dicta fuerant. Sed modum, paucis te volo! interrogo ego, an post prædictos omnes, aliosque efficacissimos loquendi modos, quibus declaratur, doceturque, non solum donum credendi, sed omnia etiam, quæ rectè agere & cogitare possumus, Dei opus esse, an inquam promulgato tum Evangelio credentium fides fuerit sine merito? Negat Augustinus, negat Ecclesia. Itaque quantumlibet interius ageret Dominus, eodem tamen tempore proprio arbitrio etiam ipsi operabantur, an item obstinatione non credentium erat sine demerito? non profectò. Igitur neque erat sine culpâ: Consequens est, non fuisse supra illorum vires positum, ut cum Divino auxilio, Deo fidem haberent, dicenti.

36. INTER complures contra eos, qui intervenire volunt necessitatem in peccato, Augustini sententias, cujusmodi hæc est: si necessitate id fecisset, nullo peccati crimine teneretur, & alias similes, attuli relata ab ipso verba Hieronymi contra Jovinianum: nec ad virtutem nec ad vitia necessitate trahimur, alioquin ubi necessitas, nec corona est. Non arident hæc adversario, atque idè eas Pelagii esse adfirmat, hæc est, inquit, objectio Pelagii. Hæc qui ipsi in mentem veniant, mehercule non assequor. Dictum fortè ipsi fuit esse contra Pelagium opus istud Hieronymi, quamvis in eâ de Pelagio ejusque opinionibus nè verbum quidem. Quanto ab hoc ablit intervallo loquela Pelagii, ubi eum refert Hieronymus, vide sis in ejusdem dial. contra Pelagianos: sine omni omnino peccato sum; sordida mea vestimenta non habeo; proprio regor arbitrio; major Apostolo sum. Verùm hoc pacto Anonymus S. Hieronymo, imò & Augustino, qui dictum illud confirmavit, multumque dilaudavit, hæresis notam appingit, quid? quod eò procedit audaciæ, ut hæreticam appellet doctrinam, quæ docet: non trahi nos necessitate, necessitatemque caritatem præmio. Quantum animæ suæ consulisset homo hic, si huiusmodi rebus nunquam admovisset manum! Magnas hic turbas ciet ob omillas in typo pag. 362. duas vo-

De ver. relig. n. 28. de nat. & gr. n. 78.

Hier. con. Jovin. t. 2. p. 326. p. 142.

Dial. n. 14.

culas. Debebat enim post necessitatis addi: quia libertas est charitatis, & Italicè: perchè c'intervien la libertà dell' amore, ut demonstrare possem ex autographo. Constat profectò particulam *ideo* puncto mox claudi non potuisse. Turbatus hoc loco non nihil fuit Typotheta, quia etiam in dicto: *nec ad vitia trahimur*, abest *et* necessitate. Sed quid refert? quæ amabò inde nascitur alteratio hoc in sensu: *in rectè faciendo ideo nullum est vinculum necessitatis, quia libertas est charitatis*: an libertate charitatis efficitur, ut necessitate vel ad virtutem trahamur, vel ad vitium? & quod præmium debeatur ei, qui necessariò operatur. Nonne in aperto est in veritate effati Hieronymiani ne vel apicem mutari, quæque in contrarium garrat Anonymus, nil esse nisi fraudes & imposturas.

37. Cum paragrapho 206. attingit verba illa: *quis te discernit?* me scripisse fingit, hoc sibi unice sanctum Doctorem proposuisse, ut *jactantiam de donis naturalibus excluderet*. Qui semel verecundiae limites prætergressus est, mendacia facile mendaciis cumulat. De doctrinâ sancti Augustini in hunc locum ipsius ego verbis ita locutus sum. Si homo prætendit se separare per propriam fidem, suæque vires voluntatis, respondetur ipsi inquit Pater Noster: *Quid babes quod non accepisti, si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* ratiocinatur alibi in illud: *quis te longissimè separat?* Et concludit, quod ille separat, qui se junxit tenebras à luce, & paulò post: *probat aliunde, quod hinc aliud conficere non velit Apostolus, nisi ut in Deo gloriemur, quantum item huic repugnet gloriari de suis meritis, quasi à nobis, non à gratiâ effecta essent, tanquam ipse sibi ea fecerit, non gratia Dei, intelligendo tamen hæc de gratiâ, quæ bonos à malis discernit, non de eâ, quæ utrique est communis*. Longi hujus contextûs caractere perspicuo excusi nullâ prorsus habitâ ratione, librumque meum forsan amissum sperans, prolixè narrat Lectori, quod dicam asserere Augustinum, verbis istis *jactantiam de donis naturalibus unice excludi* verba adferens, quæ à meis nè hilum discrepant; neque advertens, quod vicissim asseruerim sententiâ hæc à sancto Episcopo debellatos fuisse Semipelagianos, qui contendebant posse hominem gloriari de principio fidei tanquam suo, atque à donis naturalibus profuente, hinc se convertit Anonymus ad referendas ex Augustino sententias mille à me in locis decantatas, impugnatque pro more, dari gratiam communem, perinde ac si dictum uspiam foret, eandem gratiam omnes possidere. Et quasi de illâ, quæ ad Dei existentiam agnoscendam, ejusque opem implorandam sufficit, non docuisset Augustinus

Deum in cujusque animo loqui, eum omnibus adesse, ubique præstò esse, & quasi unquam ego dixerim gratiam bonis & malis communem esse eam, quæ bonos discernit à malis. - Frigidus hujusmodi nugæ, & sophismata nunquam non recoquit, indignatur quod locum Sancti adduxerim: *nec istam voluntatem, quâ credit Deo, dici potest homo habere, quam non acceperit*, & repetit quod hoc sit ipsissimum Pelagii commentum. Quare iterum Pelagianis accenset Augustinum. Sed alto præterit silentio, quod cum eodem ita prosequar: *converti præterea ad Deum non possumus, nisi ab ipso excitati, atque adjuvi*. Atque hinc dictum est: quid habemus, quod non accepimus? & jure Sanctus ait: *dona sua coronat Deus, non merita tua*. Declarato hunc in modum, quod opera nostra bona, non tam sint merita nostra, quam Dei dona hæc subijcio: *Corona tibi ab ipso est, opus autem abs te est, sed non nisi ipso adjuvante*; rejicio propositionem illam perperam indè à Jansenistis derivatam: *determinatio nostra ad bonum, non à nobis provenit, sed à Deo*, quæ propositio, maximè si antecedentia hoc loco & consequentia attendimus, in idem recidit, ut patet cum hæc: *non provenit simul à nobis, sed solum à Deo*. Quâ præclarâ sententiâ nihil verius, nihil certius esse affirmat Augustinus. Quantum denique ad finem objectionis attinet, interrogare mihi liceat: quam ob causam dicere nefas sit provenire omnia à Deo radicaliter & potestativè, postquam sexcenties dictum est, fieri ab ipso omne bonum realiter, & formaliter, nostrisque in animis ex voluntate ipsum operari, ipsum id producere. Homo ex sanctis cogitationibus actibusque meritoriiis pius Thesaurus est, non suo merito, sed gratiæ, planè uti ferrum accensum resplendet, & calefacit, non suâ virtute, sed ignis.

38. Explodit demum Anonymus, despicit, hæreseosque infimulat finem libri mei quarti decimi. Quam, ut à me retundam calumniam, aliud non agam, quam eundem ad litteram recitare. *Ad gratiam quod attinet, conveniunt in eo Catholici, quod sine tali interiore Dei auxilio non modò non habeamus vires faciendi actum bonum, sed nè volendi quidem, aut desiderandi. Conveniunt diversos esse gradus gratiæ, ita ut jam major, jam minor concedatur; ea autem, quæ ad agnoscendum adovandumque Deum necessaria est, summâ omnibus impertiatur clementiâ*. Qui hanc materiam penitiùs inspexere librosque meos præcedentes legere non obscure intelligunt, quod per *et* operari bene hic intelligatur moraliter non meritorie. Quid attinet revocare in scenam Pelagium, qui pugnabat, posse quempiam solius liberi arbitrii

Inf. p. 398.
ep. 186. n.
4.

de Præd.
SS. n. 10.

Inf. Test.
p. 399.

Serm. 33.
n. 2.

arbitrii viribus Christianè vivere? quid at-
rinet revocare Augustinum, ubi docet po-
testatem benè vivendi non habere nisi eos,
qui *receperunt eum*, hoc est, qui *donum fi-
dei susceperunt*, intellige vivendi benè cum
merito apud Deum. Cæterùm virtuosa
paganorum opera sæpè dilaudat Augusti-
nus, asseritque: *ipsa bona opera, quæ faciunt
infideles, non ipsorum esse, sed illius, qui benè
utitur malis*: quare sine Divinà gratiā non
fiunt. Lepida est difficultas, quam contra
concessam omnibus gratiam Dei existen-
tiam agnoscendi obmover; indeque deri-
vat quod illa infantibus in utero materno
concessa non sit. Eadem adversus sanctum
Paulum obmoveri possent, cum ait: *Omnis
homo mendax*. Sed ut rem citò expediamus,

ist. Teol.
p. 407.
Retr. L. I.
c. 22.

en reliqua! *In hominis potestate est mu-
tare voluntatem in melius, sed hæc non adest
potestas, nisi impertiatur ab illo Deo, de quo
in scripturâ legimus, quod dedit hominibus
potestatem, ut fierent filii sui. Præstò itaque
est facultas, & en tibi unum fidei caput! Sed
præstò est, quia datur à Deo, en tibi alterum!
Habet tribus his verbis Augustini systema.
Tribus aliis includi potest dogmatum ipsius
compendium: bona omnia à Deo, mala omnia
à nobis proficiuntur. Sententias has (ait per-
spicacissimus Anonymus) invitus recitavit
Historicus, & quia eorum sensum certissi-
mè non est affectus, omnia ad imum usque
turbavit hætenus, ac convolutavit.*

p. 147.
p. 149.

39. QUANDO de charitate verba facere
oportebat, observavi esse illam omnium
virtutum maximam, maximumque ab eā
meritum venire. *Insinuare item illam se, at-
que in omnium christianarum virtutum par-
tem venire, & ad illas producendas concur-
rere*. Sed dissilavi simul autoritate Au-
gustini speculationes Jansenisticas, quæ ipsi
pro more adscribuntur, cujusmodi sunt:
aliā non esse virtutem præter charitatem,
nec moralem, nec Theologicam, omnem
actionem honestam, nisi per charitatem ad
Deum referatur, esse peccatum, omnem
actum pietatis christianæ, si ex purā actua-
li charitate non profluat, esse peccamino-
sum. Hæc sunt, quæ recentiorum specula-
tiones adpellavi, non verò Augustini effata,
id quod falsò persuadere conatur Anony-
mus. Longus nimium forem, si transcri-
bere huc vellem, quidquid eam in rem
protuli. Non molestum itaque sit tibi Le-
ctor percurrere pag. meam 415. & qua-
tuor sequentes, aliasque insuper, quas in-
dex indigabit. Stupor invadet hominem,
qui doctrinam in novo hoc libro adeò trans-
formatam, falsumque in sensum detortam
adspiciet. Quid porrò ad opiniones Cat-
holicas interest ad litteram, an secus accipi
debeant, item an secundum ordinem doc-
trinæ morum apud Patres magis receptum,

atque usitatum procedant definitiones, quas
habet Augustinus in libro *de moribus Eccle-
siæ* paulo post acceptum Baptisma ab ipso
conscriptum; quod *temperantia sit amor* l. 1. n. 25.
integrum se præbens ei quod amatur; quod
*fortitudo sit amor facile tolerans omnia prop-
ter quod amatur*, & sic de reliquis. Quis
unquam audivit, hæc pertinere ad dogma?
quod nullus inficiari possit, nisi qui *dilectio-
nis notionem ex turbidis scholæ lacunis hausit*?
Rectè sanè faciunt hi novatores, cum uni-
versam doctrinam morum, non quidem
per præmissas, sed per alias à se proculas
definitiones, explodere atque deformare
volentes, antiquas, hodiernasque Scholas
nigro notare calculo totis viribus allabo-
rant. At oporteret etiam ita notare, vel
planè evertere sensum communem, lu-
menque illud quod naturā nobis congeni-
tum est. Quid dicam de eo, quod ex vir-
tutum Theologicarum catalogo expungi à
me charitatem idem fabuletur? *Ignarum
& jejunum me vocat*, quod contra eos, qui
propugnant non dari gratiam præter cha-
ritatem, ac proinde fidem, spem, & eam
quæ gradum supremum non habet, non
esse gratiam. Adduxi hunc locum Augus-
tini: *Inter Divinæ gratiæ species si ponere-
tis dilectionem, quam non ex nobis, sed ex
Deo esse, eamque Deum dare filiis suis, aper-
tissime legitis; sine quā nemo piè vivit, & cum
quā nemo, nisi piè vivit, sine quā nullus est
bona voluntas, & cum quā nullus est nisi bo-
na voluntas, verè liberum defenderetis, non
inflaretis arbitrium*. Non attexui ego sin-
gula hæc incisa, quā de re passim trium-
phat Anonymus, quia propositum mihi so-
lum erat ostendere, quod sanctus Doctor
diversæ speciei & graduum gratias, agno-
verit, quò non spectabat revocare in me-
moriā, quo modo in gradu supremo con-
stitutam explicet, adducendo hoc loco, quæ
jam centies faciliè recoximus. Cæterùm de-
clarationes illas certissimè non celavi, aut
occului, siquidem adduxi paginam, quā
habentur, earumque prima propinavi
verba.

Op. imp.
l. 3. n. 126.

40. VERGENTE sensim ad finem hanc di-
cā omnes Paragrapho 219. adversum me
nervos contendit. Atque quod ad Cassia-
num, Faustum, & Gennadium pertinet,
videat amabò benignus lector librum
meum XVI, dispiciatque, num quid re-
sponso dignum sit, anque verum sit: quod
Historicus *detruncet, mutilet, adulteret*, &
defendat opiniones, *quibus imbuti Semipe-
lagiani bellum Augustino indixere*. Non est
sui Stomachi, quod non uno in loco osten-
derim uniformem esse traditionem. De in-
fantibus porrò sine Baptismo decedentibus
adi obsecro librum XIII. sub finem, & ju-
dica an majori fide referri potuerint, quæ

in utramque partem profert Augustinus. Adversari me contendit Anonymus definitioni Concilii Oecumenici, seu quod eodem recidit, hæreticum me esse, propterea quod parum ipsi abesse videatur, quin credam sanctum Augustinum, cum hæc de re loqueretur, tormenti nomine aliud nil intellexisse, quam privationem. In Bullâ Concilii, quam ipse exponit, aliud non habetur, quam in infernum descendere, id quod nemo unquam inficiatus est. Verum & duos agnovit infernos Augustinus, ut in opere meo ostendi. Insignis hic Doctor non advertit, quod dum hæreseos insinuat opinio benignior, in eundem etiam censum referantur S. Gregorius cognomento Theologus, S. Gregorius Nyssenus, S. Bernardus, Innocentius III. Magister sententiarum, qui scripsit: Nullam aliam ignis materialis, vel conscientie vermis penam sensuri, nisi quod Dei visione cavebunt in perpetuum. Et præceteris S. Thomas, qui docuit: Dicendum quod sicut communiter dicitur, peccato originali non debetur pena sensûs, sed solum damni, scilicet carentia visionis divine. Et Paulò post, quod nomen tormenti, supplicii, gehennæ, & cruciatûs, vel siquid simile in dictis Sanctorum invenitur, est largè accipiendum pro penâ, ut ponatur species pro genere.

l. 2. diff. 3.

PARS ALTERA.

RESPONDENDI ad tam falsas, atque ineptas accusationes labore levi brachio defunctus, gradum facio ad expendendas obiter opiniones, quas accusator profertur, atque propugnat. Subodorari eas hacenus ex dictis haud difficulter potuit, qui nares probè habet emunctas. Argui etiam vel inde potest error, atque insolentia hominis, quod temerè scholis omnibus causam abjudicet. *Scholastici omnes*, inquit, *quorum scripta percurrere nobis concessum fuit, sive ii sint Thomistæ, sive Augustiniani, sive Molinistæ, ubi propositiones Quesnellianas oppugnandas assumunt, quamplures ex illis censura idèò notatas asserunt, quod gratiam eliminant sufficientem: quo quidem nomine honorificè compellatur Quesnellus, & quibus se protegat armis per nostrorum hominum imprudentiam instruitur.* In præfatione: *Solent enim illi ad eas quibus in Scholâ imbuti sunt, opiniones, per vim sanctos Patres traducere.* Et mox: *Graviora inde apud Scholasticos orta sunt dissidia, cum non ipsas Patrum sententias, sed sua quisque commenta conservet, ac propugnet pro avis, & foci.* In eadem jactat infamaturum se profanam illorum, ac minus religiosam sermonis novitatem, sub ejus finem in eadem me cum illis navi collocat. Hæc habui quibus Marchionem Maffejum, & Scholasticos Doctores delinirem. Paragrapho

p. 102.

p. IX.

118. *Scholam perinde nullum habere jus, auctoritatem nullam in Ecclesiæ doctrinam, quam idcirco ad scholæ opinioniones traducere nefas sit.* Paulò post: *Qui locutionibus S. S. Patrum eas vellet effingere notiones, quis constat à posterioribus Theologis fuisse excogitatas, opinionum commenta tribueret Patribus, quæ ne eorum quidem somnia haberi possunt.* Paragrapho 121. *Dum amorem describimus, cavendum magnopere est à scholasticorum, quas de eo tradunt, notionibus.* De gratiâ actuali, atque habituali dum sermo est: *Eam induxerunt horum vocabulorum notionem Scholastici, quam S. S. Patres nunquam animo informarunt.* De iisdem: *Quamobrem in angustias conjecti miserandum in modum torquebantur, ubi apud Patres gratiæ & charitatis vocabula offendeant.* Paragrapho 130. *Neque violentis illis interpretationibus opus est, quibus oportet utantur scholastici.* Paragrapho 176. *Nostri homines etiamnum in scholis rixantur &c. ubi de meritis agunt de condigno, & de congruo.* At &c. quam inanis sit disputatio intelligitur. Hoc unum deerat ut cum Calvino in Institutionibus diceret: *Sorbonicæ scholæ eorum omnium matres.* Fatebatur jam ipso tractatûs sui initio, protegendas à Scholasticis, atque anathemate dirum in modum percellendas esse opiniones suas & dogmata. Hoc multi perinde accipient, ac fateri se condemnatum, aut damnabilem ab Ecclesiâ. Non diu admodum est, cum & ego difficultates quasdam proposui de vocabulis quibusdam scholasticis, in dissertatione, quam inscripseram: *Quæstium Theologicum*, quod tamen nunquam in lucem emissum fuit, quoniam nunquam id absolveram. Proponuntur tamen in eo difficultates debita cum modestiâ, neque opiniones, sed modum feriunt. Cæterum Scholastici, eorumque methodus pluris, quam vulgò quidam existimant merentur æstimari, neque satis scio in laudem mereatur, qui eam abolere omnino veller. Rectum ratiocinium est prima dos sani intellectûs neque iri potest inficias, primas hoc in genere tenere Scholasticos. Quæstiones quidem instruebant phantasticas atque inutiles, verum de iis disputabant perquam accuratè. Quid vetat igitur, quominus neglectis quidem plurimis id genus altercationibus, accuratum retineatur ratiocinium? partitiones adducebant minutas & molestas, terminisque utebantur exoticis, atque inelegantibus: at rei essentiam & gradus sano discernebant judicio. Quid igitur est, cur amandatis id genus subtilitatibus, vocibusque, retineri non possint veræ separationes rerum, vitæque æquivoca, vero verborum significato nihil immutato. Scholastici Novatoribus semper, atque Anonymo ex æquo fuere exoli, ve-

p. 86.

p. 88.

p. 94.

p. 94.

p. 95.

Inst. l. 3.
c. 15. n. 7.

rùm eos nequaquam despexit vir magni ingenii Leibnizius, ut ex ejus liquet literis, quanquam cum illis nihil haberet commune. Wiclefus, Lutherus, Calvinus, Jansenius vehementer illos horruerunt, quia non arridebat ipsis ratiocinium exactum, atque accuratum. Traducebant quoque illos iidem ob studium, quod navarent Philosophiæ. Augustinus ex adverso quidquid veræ sanæque doctrinæ apud Philosophos est, in usum nostrum vindicari debere scripsit, atque ita fecerant ex PP. complures.

42. ROGET fortasse, qui hæc legit, quos igitur sibi duces præstituit Anonymus, quippe qui ab omnibus Scholis discessionem se facere jactet? At ecce eos compendio. Persuadet sibi, novum se in materiâ de gratiâ systema inducere, atque ita ceterorum omnium errores corrigere. Nemo non facillè intelligit novum quid hæc in materiâ proferre idem ferme esse, quod falsi quidpiam comminisci. Cæterum non esse novum illud suum systema paucis ego faciam manifestum, quippe quod in rei summâ, à Quesnelliano, eorumque, quos ille secutus est, ne vel hilum dissentiat. Quod eadem sæpè sententia centum efferrî modis possit, quod procudi semper voces ambigua, atque obscuræ, quod falsâ semper specie obnubi intentio, quod denique arcanum hoc verbis nunquam sat explicari possit, in causâ semper erit, ut, qui sophismata sectari, sanamque Catholicam doctrinam adulterare volet, inveniat viam. Quam enim ob causam tantam in animis fecere impressionem, totque nacti fuere sectatores Jansenius, & Quesnellus? ideo nimirum, quia quæ in Luthero & Calvinò aperte loquentibus, horrorem incutiebant, in ipsorum ore non aliter sæpè sonant, quam sermo Asceticus, precesque, quæ vocantur, jaculatoriæ. Admittere non vult Anonymus, nisi quod extat in S. Augustino ex PP. bene habet. Sed unde est igitur quod exiguum postea, aut nullam quasi aliorum Patrum mentionem faciat? unde est, quod paucissimis semper, iisdemque Augustini verbis adhærescat? Monui jam olim in ejus generis capitibus non ex unâ Scripturæ aut Augustini textuum classe erui debere veritatem; sed ex collatis inter se unis aliisque etsi in speciem contrariis; siquidem si unos spectas, solus tibi operari Deus, si alios solos respicis, solum operari videbitur arbitrium. Jansenium & Quesnellum Anonymus noster variis etiam in locis vilipendit, quæ res in memoriam revocavit mihi certos librorum vel capitorum titulos visos sæpè à me extra Italiam, qui Jansenii quidem confutationem promittebant, at ejus apologiam continebant,

exemplo sit *Mauguinus tom. 2. p. 256. Capite: Jansenii refutatio.*

43. SED deseritur interdum suâ ab astutiâ, arteque politicâ, adeoque apertè sensu sua promit, ut iis ex locis cognosci possit, quid in aliis sibi velit, ubi bonam adhuc in partem trahi verba possent. Scripsi ego in historiâ principium Calvinisticum esse, dicere: *Non esset altro la grazia, che la volontà dell' onnipotente Iddio, il qual comanda, e ciò che comanda anche fa.* Fidelissima hæc est versio undecimæ ex proscriptis Quesnellianis: *Gratia non est aliud quam voluntas omnipotentis Dei, jubentis, & facientis quod jubet.* At noster Eximius audacter affirmat: *Hæc est sana doctrina & catholica veritas, quam tuemur.* Non alio opinor ad extorquendam ejus sententiam hic opus est equuleo. Alio etiam in loco me ridet, quod ejusmodi propositionem condemnem, & respondet: *Non est improbanda illa assertio, si sincerè prout sonat, adhibeatur.* Damnata itaque est non sincerè, neque ut sonat. Addit ipse: *Subdole usurpatur à Quesnello, qui præten dit, voluntatem Dei facere, quæ præcipit, ope delectationis indeliberatæ, non per sese:* Eoque demum recidit, ut hoc solum in sensu proscriptam inferat. Sic etiam in loco mox adducto dixerat errorem Calvinii, & Jansenii quoad materiam præsentem consistere in delectatione indeliberatâ. At ubi fodes eam nominavit Calvinus? ubi demum Quesnellus in hæc aliisve propositionibus in toto suo libro, aliisve scriptis de indeliberatâ delectatione loquitur? & quid ea conferet ad statuendum, quod gratia sit Dei voluntas quæ jubet, & facit? imbelli hoc clypeo sese tuiti sæpè sunt Jansenistæ celebres, damnatas solum esse quinque propositiones in sensu Calvinii.

44. ORINIO jam recensita corroboratur à Quesnello per decimam ex proscriptis, quæque una est ex iis, in quibus ceu cardine totum versatur systema: *Gratia est operatio manûs omnipotentis Dei, quam nihil impedire potest, aut retardare.* At hæc illa ipsa est, quæ per totum adversarii libellum dominatur, & regnat, hæc est, cui tota sua moles incumbit. Gratia etiam sæpè ab ipso definitur, *operatio Dei, actio Dei.* Exprobrat mihi, quod utar *auxilii Divini ambiguo vocabulo*, neque per illud intelligam ipsam Dei operationem. Jam verò cum se in Augustini semper verba jurare affirmet, cur gratiæ definitionem profert, quæ in nullo Augustini libro extat? quæque uti non ab illo ita nec à D. Thomâ data unquam fuit? At dicet celebre esse illud: *Deus est, qui operatur in vobis velle & operari?* Imo verò celebre est, & sanctum, at sensum facit diversum, neque eo in loco de

p. 25.

definitione dandâ agebatur, & in hac materiâ illas ipsas adhibere oportet propositiones, & voces, non item alias, quæ duntaxat ad eas accedunt. Quo jure & proprietate dici potest *gratiam esse operationem?* dare & conferre gratiam est Dei operatio, non ipsa propriè gratia. Sed Anonymus noster non solum contendit gratiæ nomine operationem Dei, sed ipsum usque ad eum venire. *Actio Dei, Deus ipse est, proindeque huic actioni creatura resistere nequit:* Ubi definitionis & evoluit intelligentiam, & scopum. Novi equidem non deuisse, qui uteretur hoc loquendi modo. At ecce uti ex novâ Phraseologiâ nova etiam alii dogmata derivare quis conetur! dicitur sanctè profectò, habitare Deum in homine justificato, verum an ideò Deus, & quod nobis ministrat auxilium, unum idemque erunt? Charitas per Spiritum Sanctum inspiratur, an ideò Spiritus S. & Charitas hominis res eadem sunt? Non oportet item confundere in Deo, quæ ad intra, & quæ ad extra sunt, neque hic commiscere oportet, Deum esse in omnibus, aut rectius omnia esse in Deo. Nullo igitur jure conqueritur sæpenumerò Anonymus de iis, qui per gratiam non intelligunt *operationem Dei, sed nescio quid, quod Deus non est.* Et ubi de actionibus humanis loquitur: *Non sunt igitur ab emitatula creatâ, quæ non sit Deus ipse.* Agitur hic de dono gratuito, & de auxilio interno, quod Deus pro suâ misericordiâ homini largitur; si dixerimus auxilium hoc ipsum Deum esse, dicere pariter fas erit, conditum fuisse à gratia cælum & terram. Hic certè novi quid subesse jure conqueritur. Torum tamen concoquet, modo inde exculpi queat, quod *creatura resistere nequeat.* Paulò minùs assererebatur altera Janseii. *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam restituitur.* Contra S. Augustinus: *Si non potest ei resisti, sine peccato ei ceditur,* loquendo de concupiscentiâ. Seu, quod idem valet: *Sine merito ei ceditur,* loquendo de gratiâ. Nunquid ad Judæos à protomartyre dictum est: *Vos semper Spiritui Sancto resistitis?* At cum à patribus nē latum se unguem discedere jactitet, cur gratiam vocat *irresistibilem?* quod attributum nec Augustinus, nec Thomas, nec alius SS. Patrum eidem unquam adjecit. Talis autem ut gratia non sit, non requiritur, ut absolutæ Dei voluntati resistere possit voluntas. Quod gratiæ vim metiatur omnipotentiâ, argumento est, imbibisse eum paulò ante relatas, hancque decimam nominam Quesnelli: *Dei gratia nihil aliud est, quam ejus omnipotens voluntas:* Ità ipse Paragrapho 194. *Ipsa, inquit, voluntas Dei profectò omnipotens est.* Et gratis adfert auctoritatem S. Thomæ, (quem pluribus ce-

teroqui in locis, nequaquam pro eo, ac deberet, veneratur) ubi ait: *Gratia dupliciter dicitur, uno modo voluntas Dei gratis aliquid dantis, alio modo ipsum gratuitum donum Dei,* cum palam sit, de dono iis in disputationibus agi, non aliâ de re, & hoc ipsum non autem Dei voluntatem ab Anonymo, & Quesnello prædicari omnipotentem. S. Thomas eo in loco, ut rectè exponit Cæteranus, *quia voluntas quandoque est debita, quandoque gratuita,* advertit etiam, cum quid gratis donat Deus, hoc ipsum suum velle vocari gratiam. Verum quid hoc ad voluntatem, quam ipse reddat omnipotentem, item quod per omnipotentiam operari faciat auxilium illud, quod homini præstat? En, ut incaustum Janseistarum more, quo debilibus fucum faciat, contra earum propositionum proscriptionem jacter sæpè Anonymus: dixisse S. Thomam, *gratia uno modo dicitur voluntas Dei.*

45. PROGREDITUR, bisque merisū excipit, quod purum putum Calvinismum appellaverim doctrinam illam, quæ præterdit *sine eâ gratiâ, quæ est principium efficacæ, id est actu operativum de quocunque bono non modo nullam fieri, sed ne fieri quidem posse.* Hæc sunt conceptissimæ verba secundæ Quesnellianæ: *absque illâ non solum nihil fit, sed nec fieri potest.* Etiam hic ait malam illam, & Calvinisticam duntaxat esse in sensu Quesnelli, quia *gratiæ naturam in delectatione indeliberatâ collocat:* Tametsi de hac delectatione ille ne verbum quidem, neque eò referatur delectatio indeliberata.

46. DOCENT Augustinus, & Thomas, gratiam prævenientem etiam operantis, & consequentem cooperantis quandoque nomen fortiri. Anonymus hanc doctrinam non admittit, meque sugillat ob suæ gratiæ prævenientis commentum: quasi ego gratiam prævenientem meo & cerebro produxerim. Neque admittere eam poterat, quia volebat omnem interiorem gratiam, quemcunque gradum teneat, *infundere virtutem, divinamque imaginem innovare. Gratiam item hanc interiorem esse fidem ipsam & amorem Dei.* Esse itidem donum celestis illius sapientiæ, quâ virtutes continentur omnes. En quàm longè aberit ab eo, ut abicere eam possit arbitrium, & resistere. Satis itaque ei non est, vocare illam omnipotentem, semper triumphantem, ut ipsi fecerunt anteliganani. Neque sollicitum eum habet, quod toties scriptura, Patres, & Augustinus contrarium docuerint.

47. Ut sententiæ suæ majus addat pondus, sæpenumerò exaggerat, atque inculcat, gratiam, quâ de disputabatur cum Pelagio, solam fuisse eam, quam descripsimus, atque de illâ intelligi omnia Augustini debere loca: Ille ait *id unum urgebat,*

P. 3. qu. 2.
a. 10.

1st. Teol.
P. 430.

P. 14.

P. 15.

P. 151.

in eoque totus erat, ut Pelagiani confiterentur, gratiam propriè talem consistentem in dono amoris, &c. et postea: Compertum est, varia gratiarum & donorum genera jactari consuevisse à Pelagio; Sed cum nunquam è manibus dilabi passi sunt Catholici, donec fateretur, donum Dei esse amorem, qui omnium bonarum actionum & observationis mandatorum fons & origo est. Totum hoc rectè interpretari liceret, sed magnus hic baccalaureus, aut nihil intellexit eorum, quæ disputabantur contra Pelagianos, aut intelligere non voluit. Contra Pelagianos nunquam disputatum fuit, utrum gratia esset irresistibilis, utrum semper cum effectu connexa, neque quanta foret illius vis & activitas, disputabatur, utrum necessaria foret ad omnem actum bonum, utrum esset donum gratuitum, influxusne esset, atque impulsus internus, & supernus, an verò in solis externis confisteret auxiliis? hæc de re edoceri plenius qui vult, sat ei erit legere ea, quæ scripsit Augustinus adversus Pelagium, maximè epistolam ultimæ editionis 176 tam & librum de gratiâ Christi. Totum in hoc extat dogma Pelagii, indeque discitur, quomodo docuerit, concessam naturæ à Deo esse potentiam, voluntatem autem & operationem voluerit omnino esse ab homine, Deumque alio pacto in partem non venire, quam quatenus dederit voluntatis, & opis possibilitatem. S. Præsul c. 26. ita loquitur: Sic confiteatur (divinam gratiam) qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illâ, quod ad pietatem pertinet, veramque iustitiam fieri posse non dubitet. Cap. 31. deinde quamlibet sentiat gratiam, secundum meritâ dari dicit. Cap. 41. ipsum verò auxilium, quo possibilitatem naturalem perhibet adjuvari, in lege constituit, atque doctrinâ. Ac demum: Si consenserit etiam ipsam voluntatem & actionem divinitus adjuvari, & sic adjuvari, ut sine illo adiutorio nihil bene velimus, & agamus, eamque esse gratiam Dei per J. C. D. N. in quâ nos sua, non nostra iustitia iustos facit . . . nihil inter nos controversiæ relinquetur. In relatâ antè epistolâ: Fateatur, gratiam Dei & adiutorium ad singulos actus dari; eamque non dari, secundum merita nostra, ut vera sit gratia. Et postea: Fateatur esse liberum arbitrium etiamsi Divino indiget adiutorio . . . Sed ex adiutorio Dei nostram provenire victoriam. Quia verò maxima Pelagianorum vis in eo erat, ut callidè pugnarent, gratiæ nomine intelligi debere exemplum Salvatoris, doctrinam, legem, aliasque res externas. Si minimùm, replicabat Augustinus opere imperfecto, si inter divinæ gratiæ species poneretis dilectionem, quam non ex nobis, sed ex Deo esse, eamque Deum dare filiis suis aperitissimè legitis, si quæ nemo piè vivit . . . verè liberum defende-

retis, non inflavetis arbitrium! Cave tamen hinc inferas, omnem gratiam perfectam secum adferre charitatem, aut nullam gratiam libero arbitrii consensui locum relinquere, ut accideret, si gratia esset omnium virtutum infusio, aut ipsa fides, & charitas, quemadmodum adversarium meum vidimus decernere. Sexcentis in locis docet S. Augustinus gratiam esse adiutorium, igitur cum ipsâ & nos liberè operamur. Omnes Sancti adjuvantur à Deo, sed intus ubi nemo videt. Periculosissimum machinæ genus, quo gratiam debellabant Pelagiani, erat, ut ex Augustino discimus, quando diversis locutionum modis, & varietate verborum (id quod ipsissimum hodie est in simili materiâ Novatorum artificium) insinuabant, intelligi gratiam, ut scilicet à Domino adiutorium cognitionis habeamus, quo ea quæ faciendâ sunt, noverimus; non inspirationem dilectionis ut cognita sancto amore faciamus, quæ propriè gratia est. Sed inspiratio dilectionis, ut cum sancto amore faciamus, quod lex fieri debere docet, non est inspiratio vitæ spiritualis consistens in eâ actione, quâ Deus amorem suum inspirat, ingeritque virtutes neque est actio, quâ Deus producat in nobis velle per sese, & simul amorem, fidem, reliquasque virtutes infundat, ut meus decantat adversarius. Profitetur ille, quod Catholici adigere Pelagium voluerint ad hæc omnia confitenda, cum tamen his de rebus nō appellatus unquam fuerit. Nullâ certè in refuturum fuisset, ut acrius adversarios urgeret Augustinus, quam ut hanc gratiæ irresistibilitatem admitterent, dum è contrario ipse manifestissimum ejus dogma semper impugnât secundum quod voluntatem & actionem nullo Dei adiutorio existimat indigere, Pelagianisque inclamabat, nē ita abuterentur libero arbitrio, ut superbâ voluntate ita respuant adiutorium, ut ipsam gratiam contentur occidere.

48. INTER notas magis conspicuas, ex quibus Catholici, & Novatores dignosci solent, illa est, quod vel admittant, vel negent libertatem indifferentiæ. Cœpit Lutherus libro de servo arbitrio dicere: Sequitur necessariò nos operari, necessariò dico, non coactè. Ita Bajus: Quod voluntariò fit, etiamsi necessariò fiat, liberè tamen fit. Jansenius: Non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione. Videantur obsecro sub libri mei 14ti initium dissoluta & dispuncta dialectica hac in re sophismata, quæ ad sustinenda ejusmodi deliria fuere adhibita. Novus meus Antagonista, quasi non diluta, sed à sanis omnibus Theologis communi calculo admissa ea fuissent, omni aliâ curâ intermissâ de hac me opinione exagitat, eamque vocat Pelagianam; mihi nunc declaret velim Eques Theologus, qui

De gr. Chr.
n. 5.

p. 40.

De gr. Chr.
n. 45.

ep. 157. n.
6. & 7.

p. 131.

p. 137. componi valeat illa suae indifferentiae libertas, quam in Pelagianis deridebat Augustinus, cum hac infallibilitate amoris Dei. Alibi: perpetuum siquidem est, illis Augustini verbis excludi libertatem illam indifferentiam, quam Historicus arbitrio essentiali esse, verbis suis indicare videtur. Verba Augustini suo loco à me relata sunt hæc: *Voluntas libera est in malis, libera in bonis non est*, cum nempe non possit modò agere homo bonum meritorium, sicuti malum potest, sed solo Dei instructus auxilio. Somniat hic ignotus ille homuncio, si produceret in nobis Deus charitatem, nutare imò ruere illud, quod ipse tuetur, dogma de libertate & indifferentiâ, quæ illius est sententia. Utinam & ipse in hac esset sententiâ, neque permisset se induci ad crassos ejusmodi errores iterum disseminandos.

p. 21. 49. 44TA Quæsnelli, quæ incipit: *Non sunt nisi duo amores, unde volitiones & actiones omnes nascuntur*. & sequentes usque ad 59^{am} à pluribus Pontificibus etiam prius, maxime in Bajo damnatæ, sunt ex maxime artificiosis, rectisque partis adversæ machinationibus. Consulatur Historia Theologica à pag. 415. Quantum his patrocinetur Anonymus, perpetuò elucet. Prædicat ipse interdum bonum amorem uniuscujusque bonæ nostræ operationis principium; Pelagianos (quidē charitate nunquam moverunt litem) coactos fuisse fateri, esse ipsam p. 19. cujusque bonæ nostræ operationis initium arbitrium esse liberum, à necessitate: Siquidem prima ejus determinatio nihil aliud sit, quam amor, quæ ipsissima ratio est, quæ necessitatem tueri conatur schola Jansenii. Hinc dum subicit: *Est porro juxta activitatis suæ gradum amor quilibet indefinenter actuosus, sive de amore Dei, id est caritate, sive de cupiditate sit sermo, cognosci potest*, uti ad alterutrum omnes actiones nostras referat, Bajique & Quæsnelli opiniones propugnet. Consulatur Historia lib. 15to. Et quis præterea etiam ex hujus locis dixit: *Caritas est ipsamet voluntatis determinatio?*

50. QUINTA Jansenii hæc est: *Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse*. Trigesima secunda Quæsnelli: *Christus se morti tradidit ad liberandum pro semper suo sanguine primogenitos, id est electos*. Refelli has opiniones ex manifestis Augustini locis. Attexui etiam unum ex S. Prospero. Hunc arripit Anonymus, dicens, adferri hunc ab Historico, quod Christum pro omnibus impiis obisse conficiat. Ita est omnino, sed non allatus est solus, opponit dissimulasse ipsum verba, quæ thesīm à se propositam diruunt. Verba, quæ quidem alicujus momenti sint, sunt ea quæ adduximus: *Cum itaque dicatur salvator pro totius mundi redemptione crucifixus;*

& alia illa, quod quoad effectum, possit tamen dici pro his tantum crucifixus, quibus mors ipsius profuit. His aliis verò: *Propter veram humanæ naturæ susceptionem, & propter communem in primo homine omnium perditionem, ibidem prætermisiss nihil omnino opus erat; tantumque abest, ut Thesim à me propositam diruant*, ut etiam eandem confirmet, dicendo, quod sicut perditio per primi hominis peccatum dimanavit ad omnes, ita servator, quantum ex se est, se omnibus dederit in redemptionem, dedit, sunt verba Apostoli in redemptionem semetipsum pro omnibus. Ridicula proinde est querela, quod textum mutilârim. Urit etiam hominem, quod dicam orâsse Christum pro omnibus, quâ de re adi Paragraphum 24^{rum} hujus apologiæ.

51. ALEXANDER VIII. Fulmine perculit propositionem sequentem: *Pagani, Judæi, Hæretici, alique hujus generis nullum omnino accipiunt à Jesu Christo influxum*. Jan. 1. 3. c. 11. senius: *Infideles carent gratiâ sufficiente ad salutem tam proximè, quam remotè: & omnibus principis ejus*. Inter damnatas Quæsnellianas sunt: *Nullæ dantur gratiæ nisi per fidem. Extra Ecclesiam nulla conceditur gratia*. Interea tamen noster incognitus sæpe respuit, & rider illam gratiæ generalis speciem, quam Dominus largitur omnibus, affirmat, quod hæc verba: *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* accipi debeant de illis, quos illuminare vult; & non de illis, quos iusto judicio suo Deus excæcare decrevit. Contempto deinde omni pontificio fulmine palam atque apertè fatetur, non admittere se, in omnibus reperi gratiam necessariam ut Deum cognoscere, ac colere valeant (nisi nomine potestatis meram intelligat capacitatem) id enim sine dono fidei, cuius non omnes participes fiunt, esse nequit. Non meminit effati illius Paulini: *Invisibilia ipsius per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*. Non meminit Augustinianorum: *Præsens est & illis, irrigat bonos & malos, adest omnibus, nec reperiri animam adeò sceleratam, in cujus conscientia non loquatur Deus ubi gratiam nominat, quæ Christianis est propria, non Christianis gentilibusque communis, intelligit vir sanctus iustificantem, quæ gratos nos Deo reddit*.

52. JANSENIUS ita docuit: *Post lapsum Adæ (a) nullum datur adiutorium verè sufficiens, quin simul efficax sit*. Dixit itidem: *Gratia sufficiens videtur monstrum quoddam*. Noster nihilo inferior esse voluit; appellat illam commentum meum; aitque me aërem fovere. Num, verba ipsius sunt: *Num gratiæ sufficientis dogma ad fidem pertinere decreverint Romani Pontifices, Concilia aut Patres* bucusque fateor, mihi incompertum est. Eodem loco: *Aërem verberat eques historicus,*

dum plures *Quesnelli* propositiones ea de causa confixas asserit, quod gratiam sufficientem rejecerit. Addit, quod omnes pariter Scholastici sive ii sint Thomistæ, sive Augustiniani, sive Molinistæ multas illarum dicant esse censurâ affectas, quod gratiam eliminant sufficientem. Quam rem *Quesnello* ait esse honori; ipsique per nostrorum hominum imprudentiam subministrari arma, quibus se defendat. Docuerat paulò ante eos, qui gratiam fidei, & perseverantiæ finalis adepti non sunt, verè dici non posse, sufficiente gratia ad salutem consequendam instructos fuisse. Promittit hic illud: *Communis est natura; non gratia*. Quæ tamen verba quam longè alio in sensu accipi debeant, non uno in loco vidimus.

53. Non laborabo hic de indagandis operosè dictis erroneis, & parum plausibilibus, quæ præter ea, quæ attulimus, toto opere dispersa sunt. Aliqua duntaxat, quæ memoriæ adhuc altius insident, obiter perstringam. Paragrapho 118 ita scribit:

p. 127. *Prædestinatio gratuita à meritis præcisa eosensit, quo circa fidem . . . definita est, non potest ad gloriam transferri, nisi ab hæreticis illis &c.* Nimis multis sanè hæreticis abundarent Scholæ Catholicæ, si in eorum referre censum volumus eos, qui tuentur prædestinationem ad Cælum gratuitam. Articulo 23tio pias offendit aures, & contradicit contextui asserendo simpliciter Catholicos perinde, ac Pelagianos consensisse, *amorem Dei ex libero arbitrio oriri*. Nec bellè cadit in 3tio, quod motus bonos, affectionesque creaturarum Spiritualium se solo producat Deus; quia ex piis animæ motibus & in ipsam pars aliqua redundat. Neque jucundum est audire, quod finalis perseverantiæ donum aliquando minus bonis concedatur, magis perfectis nonnunquam denegatur. Oporteret potius dicere, iis qui magis vel minus perfecti videntur; quia oculi nostri non possunt certum ferre iudicium. Hanc in rem allegat illud: *O altitudo!* Verùm S. Augustinus docet, prolarum hoc fuisse ab Apostolo, quando agebat de *Judeis, & gentibus*; & quia Deus conclusit omnes in infidelitate, ut omnium misereatur. Omitti poterat in 21mo, quod Patres primi parentis peccato penitus oblitteratam dicant Divinam imaginem. Docet S. Aug. non penitus fuisse oblitteratam; sed mansisse tam deformem ut reformatione opus haberet. Omnes ferme accusationes suas adversum me in eo fundat, quod millies falsò asserat, profiteri me, gratiam esse entitatem creatam. At quando ipse scribit: *Qui actionem Dei cum ejusdem actionis termino confundit, Deum, & creaturam haud intervoscit*, nonne supponit gratiam esse quid creatum?

54. POSTQUAM autem jam vidimus mag-

num nostrum Apollinem omnem respue-re methodum Scholasticam, & contendere, quod alià prorsus incedendum sit viâ, claudenda hæc disquisitio ante non est, quàm observemus, in quo demum consistat hæc novitas, quidque de suo, ac peculiare sibi hoc habeat systema. Rem invenimus miserabilem, atque ad frigidum Sophisma reductam. De gratiâ itaque præmittit, aliud esse: *Operatio, quâ Deus bonum illud nobis præstat*; aliud: *bonum ipsum in nobis Divinâ operatione productum*. Contenditque, malè hætenus inter se confusam fuisse voluntatem, & actionem Dei; & terminum, sive effectum ab eadem actione productum. Actionem Dei, quam advertit propriè magis per gratiam intelligi, & per quam in nobis charitatem Deus producit, invincibilem appellat, quia productum in me Dei amore, quæ mea erit indifferencia ad amandum, & non amandum? Monet, ad actionem Dei statim, & ex necessitate sequi effectum; atque ideo ait: *Concludamus oportet, non posse voluntatem impedire, quominus dum Deus voluntati suam amorem inspirare vult, sibi eundem inspiret*. Ut autem ostendat se in tuto simul collocare libertatem arbitrii, adducit, quod possit illud expugnare, ac delere inspiratum amorem, excitato in se perverso amore opposito; sed impedire tamen minimè possit; quominus Deus eum inspiret. Atque ubi totam suam in pugnum quali cogit doctrinam. Rectè quidem, inquit, dicitur, voluntatem nostram posse semper interio-ri gratiæ, id est Dei amoris nobis inspirato resistere; sed actioni, seu voluntati, quâ Deus amorem ipsum inspirat, voluntatem resistere posse, imptum est cogitare. Præterdit, omnem à se dissolvi difficultatem dicendo: *Operationi Divinæ resistere hominem non posse; posse tamen voluntatem resistere effectui, seu termino eâ inspiratione producto*. Opinioni- bus Jansenianis satis se restitutum credit, si dicat: *Omnipotens est gratia sumpta pro actione Dei, at non sumpta pro delectatione indeliberatâ, quæ sit effectus actionis Dei*.

55. VERUM hoc est tenebricosum, plenumque erroribus latibulum! Omnia eò spectant, ut gratiam statuatur esse invincibilem, vereque nuncupatam fuisse voluntatem omnipotentem. Sed initium ducit à Suppositione eorum, quæ in controversia sunt, aut, ut rectius loquar, quæ certissimè falsa esse ostendi; hoc est, quod gratia in primo ejus sensu accepta sit voluntas, sit actio, sit operatio. An cum Deus præbet interius auxilium, animumque influxu Divino corroboret, dicemus donare se illi suam voluntatem, suam omnipotentiam? Non advertit, se hoc denuo evertere, quando venditat doctrinam aliam perinde falsam. Scilicet, *gratiam hanc interiorē esse fidem ipsam*,

Et amorem Dei. At ubi demum Augustinus, vel alius quispiam SS. Patrum, aut quæ unquam Schola Catholica gratiam appellavit ipsam operationem, aut omnipotentem Dei voluntatem? Extant apud S. Thomam omnes modi, & sensus, in quibus accepta fuerat, aut accipi etiam possit gratia; at de hac re nè mutit quidem. Consule 1^{am} 2^{am}, quæst. 110; & duas subsequentes. Et quâ demum fronte homo privatus sibi arrogat, ut in materiâ adeo religiosâ, & delicatâ novas definitiones, novos cogitandi modos procudat? Quid amabo causæ est, quod confundi debeat id, quod Deus dat, cum operatione, quam dando elicit?

56. Dicit deinde, quæ Deus facit, impediri non posse, quominus fiat, cumque vult inspirari amorem, obfisti non posse, quò minus inspiret; atque ubi in me productus est, melibet non fore ad efficiendum, quò minus producat. Serione loquitur hic Eximius, an cum pueris sibi rem esse existimat? Non solum de operationibus æterni Dei; sed de iis etiam, cujuscunque demum fuerint, verè semper affirmatur, quod factæ sint, quando sunt factæ; nec datur potestas factum faciendi infectum.

P. 34.

Pulcrum hic audite Documentum! *Ex hypothesis, quod Deus voluntatem moveat, necessarii consequitur voluntatem moveri.* Præcepisse animo mihi videor ratiocinium adeo insulsum, cum scripsi in meâ historiâ: *Quando col Divino ajuto l'uomo opera, d vuole il bene, non rimane mai senza effetto per certo, mentre si suppone aiutare, e produr l'effetto attualmente e non può star insieme fare, e non fare.* Verùm quis unquam mortalium audiit, colligendam inde esse omnipotentiam? inde, inquam, quod homo, cum excitatur, impedire non possit, quominus excitetur; eamque ob causam dici debere: *Neque enim omnipotens foret Deus, si creatura ejus voluntati vim inferre, aut obfistere posset?* Quis unquam audiit, quando de viribus gratiæ disputatur, in contentionem venire, realitæ, an imaginariâ sit actio, quâ medianre eam Deus largitur? item an impedire homo possit operationem, quam Deus vult producere? Omnipotentia Divina consistit in certitudine effectûs, qui operationes Divinas consequitur; minimè verò in eo, quod impediri non possit, quominus aut faciat, aut non faciat Deus; aut in eo, quod fieri nequeat, ut factum non fuerit id, quod factum est. Statuit porro voluntatem abolere posse, & cassam reddere gratiam inspiratam; reperitque, effectum tamen, seu terminum proximum Divinæ hujus operationis, id est amorem inspiratum delere, & extinguere voluntas potest. Et denuo: Non posse impedire hominem, quominus, dum amorem suum inspirat, eundem non inspiret; sed dunta-

taxat posse inspiratum amorem impugnare, ac extinguere. At effectus voluntate antecedente hic à Deo volutus erat bona hominis operatio. Hic autem si sæpe non obtemperat, qui dici potest, suâ Deum uti omnipotentia? item, omnipotentem esse gratiam, quam illum in finem impertit? Salvari præten- dit libertatem, licet gratia sit voluntas om- nipotens, quia data licet fuerit, rejici pot- est, & repelli. Verùm qui amabo fieri id poterit, cum doceat necessitatem nasci ex necessariâ actionis cum proprio, & proximo termino, seu effectû connexionis? Actio con- sistit in ejus concessione; effectum autem, seu terminum Divinæ operationis statuit esse ipsum bonum in nobis productum. Jam verò, qui poterit homo effectum hunc abjicere, si necessariam habeat cum omnipotente Dei actione connexionem? Me rider pro- fectò, quod credam in voluntatis potestate esse, eâ gratia uti, aut illam rejicere. At si ita est, quo pacto asserit, quod amorem inspi- ratum delere & extinguere voluntas possit?

57. Ex hisce ratiociniis fluit, quod per- fidus quilibet, qui gratiam animo obfirma- to repulit, eam antea receperit, blandè ad- miserit, senseritque illâ animum suum mul- ceri, atque inundari; licet libero postea usus fuerit arbitrio ad eam extinguendam, delenda, reddendamque inutilem. Omnis itaque perfidus prius fuit Sanctus, minimùm punc- to temporis. Verùm non ita loquuntur Ma- gistri doctrinæ Catholice, quippe qui doc- cent, resistere malos, repudiare, rejicere, repellere Divinam gratiam. S. Augustinus in Ps. 109 nos docet, consecuturum om- nia hominem, si non repellat resistendo quæ- rentem se. Alibi: de Judæis hoc dicit, qui de se præsumentes gratiam repellebant, & in Chris- tum propterea non credebant. In epist. 157. Ad hoc se intelligant habere liberum arbitrium, non ut superba voluntate respuant adjutorium. Item in S. Scripturâ: Vocavi, & remisistis. Vos semper Spiritui Sancto resistitis. Sed quoniam repellitis &c. Plura alia hujusmodi vi- deri possunt in historiâ. Conferre gratiam, eamque recipere est operatio Dei, & arbi- trii, quam arbitrium non facit sine merito. S. Thomas: In eo, qui habet usum liberi ar- bitrii, non fit motio Dei ad justitiam absque motu liberi arbitrii. In bonâ operatione ho- minis gratia & arbitrium constituunt unum solum quodammodo principium, operan- te simul, & recipiente à gratiâ virtutem ar- bitrio. Non partim gratia, partim liberum arbitrium, sed totum singula opere indivi- duo peragunt.

58. Ad probandam infallibilitatem effec- tûs adfert Doctorem Angelicum, ubi ait, veram causam esse illam, ad quam sequitur effectus; id quod verissimum est. Sed quan- do agitur de effectû alicujus causæ, non

18. Teol.
p. 337.

1. 2. qu.
113. a. 3.

p. 33.
Qu. disp. de
caus. pecc.
qu. 3. a. 3.

intelligitur hoc nomine ea actio, quæ in ipsa operatione ab illâ profluat; sed id, quod ipsam actionem subsequitur. Quo fit, ut per effectum concessionis gratiæ nemo dicat, intelligi debere ipsam concessionem; id quod putidum, & puerile sophisma est. Rectè autem intelligitur obtinere, vel non obtinere finem, in quem gratia conceditur. Repetit, causam esse illam, ad quam ex necessitate sequitur effectus; hoc est, necessario moveri voluntatem, quando eam movet Deus. Sed Deus eam non movet ad bonum, quin & ipsa consentiat, eoque concurrat. Adfert iterum, quod ex mente D. Thomæ ad actionem Dei statim, & ex necessitate sequatur effectus; quæ verba non extant apud D. Thomam; quanquam extare apud ipsum possent. Verùm hæc necessitas accipi perinde non potest, quasi necessario operetur gratia, atque ab illâ solâ necessario profluat effectus: Quandoquidem S. Doctor illo ipso in loco pronunciat, quod motus voluntatis directè procedat à voluntate, & à Deo; neque aliud toto hoc articulo insinuat, quàm quod præter Deum nec malus genius, nec alia causa interius operari in animâ possint, soliusque peccati vera causa sit voluntas.

59. SUFFRAGARI putat hic scriptor opinionem suam aliqua Concilii Tridentini verba, quæ inspectato autographo, & contextu ita sonant: *Declarat præterea ipse justificationis exordium in adultis à Deo per Christum JESUM præveniente gratiâ sumendum esse, hoc est ab ejus vocatione, quâ nullis eorum existentibus meritis, vocantur; ut qui per peccata à Deo aversi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem, eidem gratiæ liberè assentiendo, & cooperando disponantur: ita, ut tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat inspirationem illam recipiens, quippe qui illam & abjicere potest; neque tamen sine gratia Dei movere se ad justitiam coram illo, liberâ suâ voluntate possit: unde in sacris literis, cum dicitur: Convertimini ad me, & ego convertar ad vos libertatis nostræ admonemur. Cum respondemus: Convertite nos Domine ad te, & convertemur, Dei nos gratia præveniri confitemur. Canon quartus loquitur in hunc modum: Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat, ac præparet; neque posse dissentire, si velit, sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, merèque passivè se habere, anathema sit. Disputatur hoc canone, & capite omnis cavillatio; promicatque hic gratia præveniens, quam non fert adversarius, quæ est*

*excitans, & adjuvans; promicat hic liber hominis assensus, vel dissensus, & recipiendi, respuendi que facultas; promicat, debere cum Divino auxilio liberè etiam operari hominem, ut Spiritus Sancti collustratio, atque excitatio effectum sortiatur. Propugnari itaque nequaquam potest, quod gratia appellari debeat omnipotens Dei voluntas. Adducit adversarius, noluisse Patres Concilii per hoc significare, quod tangente Deo cor non tangatur; quæ nugæ nemini profectò venire in mentem poterant. At neque per hoc significare voluerunt, omnipotentiam operari cum gratiâ: hoc enim ut asseratur considerare oportet effectum, non ipsum concedendi actum; puta, an effectus sit perpetuus, & insuperabilis: non autem, an possit impediri, quominus fiat, quod reapse fit; seu, quod idem est, an fieri simul res possit, & non possit. Adversarius non fideliter conjungit: *Recipiens abjicere potest*; verba Concilii sunt: *Quippe qui illam & abjicere potest*; hoc est, qui eam recipit, agit certè, quia quam modo recipit, respuere posset & abjicere.*

60. OMITTERE nolo hoc loco, cum monstrosa hæc dogmata nova appellat anonymus, non debere quenquam sibi persuadere, ipsius hunc partum esse. Compilavit enim hæc ex Lescio Crondermo, ex quo & alia plura mutuatus est. Portenti simile est, quod qui recentiores tam gravi despicit supercilio, ex uno hoc libro, sub nomine ficto anno 1705 typis furtivis excuso, multa se deprompsisse jactitet, neque ab illius principis se aut discessisse, aut unquam discessurum; discessit nihilominus ab illo sæpe. Scripsit enim Author ille: *Dogma illud, duo tantum amoris genera reperiri, quæ sint omnium aliorum affectuum, & actionum principia; & pravam cupiditatem, tam rectæ rationi quàm fidei contrarium est. Scripsit: an Caritati à Deo inspiratæ resisti à voluntate possit, vel non possit, alia quæstio est, de quâ inter Catholicos, & Pelagianos non agebatur. Scripsit: à Patribus nusquam statutum, aut traditum legitur, talem modò inspirandam esse dilectionem Dei, quam liberum arbitrium impugnare, eique resistere non possit. Et à Pelagianis D. Augustinus hoc unum exigebat, ut fideliter, & sincère faterentur, Caritatem ipsam à Deo nobis inspirari. Sic in Appendice istius libri legitur: Dominus noster nos docet, quod Deus tribuit ejusmodi gratias interiores infidelibus; atque ex eorum duntaxat malitiâ accidere, quod impediatur illarum effectus. A quarum tamen sententiarum Catholicarum veritate longè abest, multumque alienus noster est Anonymus; uti & alienus est à libri illius humanitate, & moderatione. Cæterum in rem ante à nobis disputatam re ipsâ his verbis scripsit Cron-*

p. 158.

dermus: *Attendendum est, quid nomine gratiae significetur; an scilicet operatio Dei, an terminus, an effectus ejus. Ut, quum Deus sui amorem voluntati inspirat, si sumatur gratia pro ipsa inspiratione, ut est operatio se tenens ex parte Deimovantis, gratia ita sumpta nunquam resistitur, aut resisti potest in quovis statu naturae vel innocentis, vel lapsae. Deo enim movente voluntatem, necesse est eam moveri, & aliquid in ea fieri. Ita Deo propriè & per se inspirante Divinum amorem voluntati, talis amor non potest non adesse eidem voluntati: ideo ejusmodi inspiratio respectu dilectionis inspirata est adiutorium quo. Si verò gratia accipitur pro effectu Divinae illius operationis, hoc est pro ipso amore inspirato, ei resisti potest, & resistitur in utroque naturae statu. Nam amor etiam inspiratus, atque perfectus non eripit voluntati mutabilitatem ejus, nec peccandi, gratiaque resistendi potentiam: ut Diroyfius clarè demonstrat. En tibi fontem Anonymi! en unde suas ille implevit lacunas! Multò tamen minùs odiosa erat speculatio ista in obvoluto illo Crondermo, quod eà tempestate nondum prodierat Bulla: *Unigenitus*; ac proinde non impugnabatur, ut ita loquar, propositionum notarum confixio. Haulit ille hæc sensa ex Diroyfio, scriptore Gallo. Anonymus noster id quod invenerat, dispergere magis conatus fuit, annis 1715, & 1717 libellis duobus clanculùm impressis, quorum unus *Exetasis*, alter *dissertatio de gratia*, sive *elucidatio Augustiniana* inscribatur; qui tamen non curabantur, propterea quòd paucissimis in lucem vulgatis exemplaribus in paucissimorum quoque manus venerint. Eisdem etiam modò artes adhibet in praesentibus animadversionibus, quippe quæ cum paucissimis fuere communicatæ.*

61. DEMUM videlicet obsecro, lector! quam vanum, & imbellem evadat id genus sophisma ad propositiones proscriptas, ceu bonæ & bellæ forent, vindicandas. *Gratia est operatio manûs omnipotentis Dei, quam nihil impedire potest, aut retardare. Gratia non est aliud, quàm voluntas omnipotentis Dei jubentis, & facientis, quod jubet. Non gratis tantum operæ in tuendis illis insumitur. Sunt enim aliarum multarum matres, & Janſeniani Systematis magnâ ex parte radices. Referuntur manifestè ad principium, quod tenuit Janſenius, sanctoque Augustino perperam ille attribuit. Augustinus gratiam Dei ita victtricem statuit, ut non rarò dicat hominem operanti Deo per gratiam non posse resistere. Augustinus è contrario in omnibus, inquit, misericordia ejus prævenit nos; consentire autem vocationi, vel dissentire, sicut dixi, propriæ voluntatis est.*

62. CONCILIUM solenne Embroduni in Delphinatu celebratum docet, Constitutionem Unigenitus, cui suffragata est universalis Ecclesia, esse dogmaticum, definitivum, & irretractabile judicium; atque in illâ non Patrum sententias, non Catholicarum scholarum opiniones, ut calumniatur novatores, sed inprimis Baji & Janſenii errores jamdudum damnatos iterum damnari. Nuperrima Romana Synodus agnovit illam tanquam fidei regulam. *Fidei regulam agnoscimus; præcipitque Episcopis, ut omni diligentia invigilent libris falsas doctrinas in illâ damnatas propugnantibus.* Cui igitur bono, velle porro tricarî, recusisque sophismatibus novos sese extricandi modos invenire, ut, quæ certa modò sunt, efficiantur ambigua; quæque luce sunt clariora, novâ denuo obfepiantur caligine? Operatio Divina appellari poterit gratia ob affinitatem, quæ ipsam inter, atque eam concedendi actum intercedit; & quia ipsa etiam concessio gratuita est. Nequaquam tamen inde confici potest, aded inſuperabilem, atque irresistibilem fore gratiam, quàm certus est eam offerendi, concedendique actus, Deo illam offerente. *Inspiratio dilectionis:* Inspiratio, Dei actio est; dilectio donum est, quod homo admittit, vel repudiat, retinet, vel abjicit. Irresistibilitas caderet supra effectum, non supra actionem. Malè sit astutiis illorum, qui Quæſnellianis insistentes vestigiis speculantur, & comminiscuntur phraſes, quæ in fraudem inducere possint incautos; eò quòd secundùm se spectatæ, atque à totâ sententiarum complexione avulsæ in bonam accipi partem possint. Idem prorsus in causâ Pelagianâ evenit. Adeatur hæc de re Augustinus, cui quandoque ipsi tantum non fuit impositum. *Quis crederet sub hac quasi manifestâ confessione sensum latere contrarium?* Et alibi: *Tam sunt ambigua, ut de gr. Chr. l. 1. c. 35. l. 2. c. 21.* possint eorum dogmati præbere latibula. Quæ res facit, ut Ecclesia rebus ita constitutis anathemate suo feriat etiam dicta illa, quæ vel ancipitem vel pravum efficere sensum possunt. Pejus hoc in genere nihil est, quàm nolle acquiescere iis, quæ jam stabilita sunt; nolleque in dogmate securo, atque conspicuo pedem figere. Qui secare, qui permiscere atque aliùs rimari omnia cupiunt, à vestigiis majorum sæpe deviant; efficiturque nimia argutanti prurigine, ut multa sæpe in veris falsa enascantur. Neque rarò evenit ut studia tam alta, tam longi sudores, tam ferrei labores in perpetuum à multis animæ exitium exantlati fuerint, quos nonnisi in procurandam ejusdem salutem rectè collocatos oportuisset.

FINIS.